

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon

pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 1 | a.

INSERȚIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

ROMÂNUL

Aniversarea lui I. L. Caragiale

Cu ziua aceasta, marele artist din generația celor ce împreună cu Eminescu au pus temelile literaturii românești moderne originale, Ion Luca Caragiale, artistul vecinic tânăr intră în rândul bătrânilor noștri.

Astăzi se împlinesc 60 de ani de când s'a născut pe pământul României, în modestul sat de pe valea Prahovei șglobii, Mărginenii, El, Ion Luca Caragiale, genul neastâmpărat și capricios al neamului nostru — și ziua aceasta trebuia să ne găsească în situații mai puțin turburi spre a ne putea da senini opere bogate și senine și seninului Caragiale însuși.

Acum când bătrânul nostru albește, după ce și-a împlinit toată datoria față de litera române, ne cheamă iară opera lui plină de surprize ca și viața lui însăși. Și după cum, urmărind și cu zi anti lui nenea Iancu, abia-l recunoaștem, asemenea ne lasă uimiți opera lui variată, la a cărei încheiere n'a putut prezida decât capriciul, capriciul genului mare. Cine ar putea pune laolaltă sub același nume, Momentele, Scrisoarea pierdută, Noaptea furtunoasă, Năpasta, Făclia de Paști și Hanul lui Mânjoală?... Cum, dacă nu le-am fi văzut închegându-se sub ochii noștri?...

Opera marelui nostru satiric o vom păstra și ne vom împărtăși noi și urmașii noștri din bogatele ei daruri, iar bătrânului îi aducem, în această zi aniversară, iubirea și venerația neamului nostru de pe aceste plaiuri.

La Hanul lui Mânjoală

de I. L. CARAGIALE

Un sfert de ceas până la hanul lui Mânjoală... de-acelea, până 'n Popeștii-de-sus, o poștie: în buestru potrivit, un ceas și jumătate... Buestru-i bun... dacă-i dau grăunțe la han și-l odihnesc trei sferturi de ceas... merge. Care va să zică, un sfert și cu trei, un ceas, și până'n Popești unul și jumătate, fac două și jumătate... Acu sunt șapte trecute: al mai târziu până la 10, sunt la Pocovnicu Iordache... Am cam întârziat... trebuia să plec mai de vreme... dar în sfârșit!... de așteptat, mă așteaptă...

Așa socotind în gând, am și văzut de departe, ca la o bătaie bună de pușcă, lumină multă la hanul lui Mânjoală, adică, așa-i rămăsese numele; acum era hanul Mânjolonii — omul murise de vre-o cinci ani... Sdravănă femeie! ce a făcut, ce a dres, de unde era cât p'aci să le vândă hanul când trăia bărbatu-său, acum s'a plătit de datorii, a dres acaretul, a mai ridicat un grajd de peatră, și încă spun toți că trebuie să aibă și parale bune. Unii o bănuiesc că o fi găsit vre-o comoră... alții, că umblă cu fermece. Odată au vrut s'o calce tâlharii... S'au apucat să-i spargă ușa. Unul dintre ei, al mai voinic, un om cât un taur, a ridicat toporul și când a tras cu sete, a picat jos. L-au ridicat repede! era mort... Frate-său a dat să vorbească, dar n'a putut — amuțise. Erau patru inși. L-au pus pe mort în spinarea lui frate-său, și ceilalți doi l-au apucat de picioare, să-l îngroape

Afacerea Goga-Vaida

Domnule Director!

Alăturatul raport asupra conflictului dintre domnii Alexandru Vaida și Octavian Goga, întrucât concluziile la care am ajuns au fost acceptate de părți, încheie definitiv incidentul la a cărui aplanare m'a fost dat să contribuie.

Dacă neîngrădit de toate chestiunile de formă și procedură mă aștam într'o situație mai prielnică decât un tribunal sau un juriu pentru descoperirea adevărului, faptul, că părțile și-au pus iscălitura în josul concluziunilor mele le dă toată autoritatea lucrului judecat. În urma acestora îmi permit a cere dela d-voastră, să dați ospitalitate lucrării mele, împreună cu textul concluziunilor în întregime, fără modificări, iar în vederea scopului, ce l'am urmărit și pe care îl vor aprecia toți românii de inimă, și fără comentarii, lăsați vremeii să mai potolească valurile cugetului românesc răscolit de această tragică ciocnire.

Mulțumindu-vă cu anticipație, vă rog domnule director să primiți asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

Budapesta, 8 febr. 1912.

C. Stere

Raport

asupra conflictului dintre domnii Al. Vaida-Voevod și Octavian Goga.

Prin comunicatul publicat în „Românul” și „Tribuna”, — al cărui răspuns prealabil l-am supus domnilor Alexandru Vaida-Voevod și Octavian Goga și am primit dela domniile lor asigurarea categorică de adeziune, — am făcut cunoscut publicului ro-

mănesc că m'am crezut dator să propun mijlocirea mea amicală în conflictul ivit între acești doi bărbați de seamă ai neamului nostru.

Înainte de a expune rezultatele intervenției mele, sunt silit să lămuresc toate împrejurările și condițiunile, în cari am făcut acest demers, fiindcă numai astfel vor fi în același timp lămurite pe deplin atât caracterul însuș al intervenției mele, cât și valoarea reală a rezultatelor obținute prin ea.

Din nenorocire incidentul dintre domnii Vaida și Goga nu se prezintă ca un conflict pur personal. Acești doi oameni, dimpotrivă, au trăit ani îndelungați în cea mai strânsă intimitate și prietenie. Dacă ne-a fost dat să-i vedem față în față ca dușmani, aceasta nu se datorește decât raporturilor nenormale izvorâte din disensiunile politice care au dat naștere conflictului nenorocit dintre „Tribuna” și comitetul național. Astfel, deși în momentul de față rolul meu se mărginește la încercarea de aplanare a unui conflict personal, totuși mi-se impune să încep prin precizarea atitudinii mele față de conflictul politic, fiindcă numai așa rolul meu adevărat și însăși motivele intervenției mele, vor putea fi puse în lumină.

Poporul român din Ardeal și Ungaria luptă în momentul de față înainte de toate pentru apărarea și afirmarea a însăși ființei sale naționale. Condițiunile și împrejurările luptei politice în această situație nu pot fi confundate cu ale popoarelor a căror existență ca neam este în afară de discuție, fiindcă în cazul acesta toate cauzele de diferențiere, din punctul de vedere social sau de concepție filozofică, au o însemnătate cu desăvârșire secundară. Un gânditor atât de paradoxal cum este Bernard Shaw, — liber-cugetător, socialist și revoluționar, — recunoaște această „necesitate blăstămată” pentru o țară, care se află la un grad de cultură relativ atât de înalt cum este Irlanda (în prefața pentru oamenii politici la „John Bull's other Island”) și nu trebuie să scăpăm din vedere, că acolo poporul irlandez a reușit cel puțin să se constituie într'un factor politic însemnat, adeseori

unde va departe. Când să iasă din curtea hanului, Mânjoloaia începe să strige pe fereastră: hoții! și 'n față-le, iacă zapciul cu mai mulți inși și cu patru dorobanți călări. Strigă pomojnicul: „Cine-i?” Hoții cei doi, fugi care 'ncotro! rămâne mutul cu frate-său mort în cărcă. Acu, ce te faci la cercetare? Toată lumea știe că mutul vorbește; cui putea să-i treacă prin cap că mutul nu se prefacă? L-au bătut până l-au smintit, ca să-i vie glasul la loc — de geaba. De atunci li s'a tăiat pofta flăcăilor să mai calce hanul...

Până să-mi treacă toate astea prin minte, am sosit. O sumă de cară poposec în curtea hanului; unele duc la vale chereștea, altele porumb la deal. E o seară aspră de toamnă. Chirigii i-se încălzesc pe lângă focuri... de aceea se vede atâta lumină de departe. Un argat îmi ia calul în primire să-i dea grăunțe la grajd. Intru în cărciumă, unde fac refenea oameni mulți, pe când doi țigani somnoroși, unul cu lănta altul cu cobza, țârlăie într'un colț olteneste. Mi-e foame și frig — m'a răzbit umezeala.

— Unde-i cocoana? întreb pe băiatul dela tarabă.

— La cuptor.

— Trebuie să-i fie mai cald acolo, zic eu și trec, printr'o săliță, din cărciumă în bucătărie...

Foarte curat în bucătărie... și abur, nu ca în cărciumă, de cojoace, de cisme și de opinci jilave — abur de pâne caldă. Mânjoloaia priveghea cup-torul...

— Bine v'am găsit, cocoană Marghioalo.

— Bine-ați venit, cocoane Fănică.
— Mai s'o fi gășind ceva de mâncare?
— Pentru oameni de omenie ca dumneata, și la miezul nopții.

Și repede cocoana Marghioala dă poruncă unei cotoroaște să pue de masă'n odaie, și pe urmă s'apropie de cotlon la vatră, și zice:

— Uite, alegeți.

Cocoana Marghioala era frumoasă, voinică și ochioasă, știam. Niciodată însă de când o cunoșteam — ș'o cunoșteam de mult: trecusem pe la hanul lui Mânjoală de atâtea ori, încă de copil, pe când trăia răposatul taică-meu, că pe acolo n'era drumul la târg — niciodată nu mi se păruse mai plăcută... Eram tânăr, curățel și obraznic, mai mult obraznic decât curățel. M'am apropiat pe la stânga ei, cum era aplecată spre vatră, și am apucat-o peste mijloc; ajungând cu mâna de brațul ei drept, tare ca peatra, m'a 'mpins dracul s'o ciupesc.

— N'ai de lucru? zice femeea și s'a uitat la mine chiorăș...

Dar eu, ca s'o dreg, zic:

— Strasnici ochi ai, coană Marghioalo!

— Ia nu mă'ncântă; mai bine spune ce să'ți dau.

— Să-mi dai... să-mi dai... Dă-mi ce ai dumneata...

Zău...

Și eu, oftând:

— Fie, că strașnici ochi ai, coană Marghioalo!

decisiv, în politica statului britanic. Cu atât mai imperioasă este această necesitate pentru poporul românesc din Ungaria, în care numai astfel poate ajunge un factor politic apreciabil atât față de organele de stat din Ungaria, cât și în complexul întregului imperiu. Și socot nu se poate găsi un moment mai puțin potrivit decât cel de față pentru legitimarea oricărei acțiuni ce ar putea slăbi prestigiul și eficacitatea luptei politice a organelor reprezentative ale poporului român din statul ungar.

Acest mod de a vedea (pe care de altfel am avut prilejul de a-l afirma cu toată rezerva ce credeam că mi-se impune din diferite motive și prin publicitate) exclude nădăjduiesc orice bănuială, că motivul intervenției mele ar trebui căutat în dorința de a sprijini, direct sau indirect campania politică a „Tribunei” din Arad ori în năzuința de a slăbi acțiunea partidului național.

Mai mult. În primul moment al intervenției mele eu nici nu am avut în vedere conflictul propriu-zis dintre d-nii Vaida și Goga.

În adevăr, chemat de d. Goga la Budapesta, în împrejurările, ce le voi arăta mai jos m'am întâlnit acolo în ziua de 12 ian. n., și cu d. Iuliu Maniu. În acel moment atât eu, cât și d-nii Maniu și Goga credeam, că incidentul Vaida-Goga, sub aspectul lui pur personal, este pe cale de a se lămurii. Atunci ne-am înțeles de a ne întâlni peste 10 zile la Brașov, nu în vederea acestui incident, care până la acea dată, în credința noastră, urma să fie aplanat definitiv, ci spre a mijloci restabilirea vieții normale de partid și colaborarea cinstită a tuturor elementelor active ale românimii din Ardeal și Ungaria în lupta națională.

În această credință am sosit eu în 22 ian. a. c. la Brașov. Și acolo pe neașteptate afla d. Vaida, că în cele 10 zile ce s'au strâcurat după înțelegerea avută cu domnii Maniu și Goga incidentul nu numai că nu s'a rezolvit, dar încă cu mult s'a complicat și s'a agravat, și stă cu toată imensa lui greutate în calea scopului pentru care venisem la Brașov. În același timp, din expunerile însăși ale domnilor Vaida și Goga, întrebând această afacere asupra în cegetui meu sub o înfățișare cu deosebire tragică.

Fată în față stăteau doi oameni, din cari unul, d. Vaida, nu era numai convins de temeritatea acuzațiilor sale, dar se credea dator, în interesul superior național și moral, de a le susținea cu toată energia, iar pe de altă parte d. Goga cu aceeași tărie se credea victima unei strigătoare nedreptăți și chiar a unei uneltiri grozave, întru cât se știa nevinovat de fapta ce i-se imputa.

Aveam eu dreptul ca om, ca român, ca prieten să-mi spăl mâinile în fața acestei tragedii? Nu aveam datoria de a încerca în măsura puterilor mele de a aduce lumină asupra acestei fatale coliziuni? Puteam în sfârșit, rămânea indiferent față

de urmările ei catastrofale, pe cari le întrevedeam cu groază?

Las răspunsul la aprecierea oricărui om de inimă.

În această situație am crezut de datoria mea să pun domnii Vaida și Goga următoarele două întrebări:

1. Nu se cred d-niile lor datori de a face o ultimă efortare de a lămurii acest dureros conflict și a încerca, de se va putea, aplanarea lui?
2. Au încredere în sentimentele mele și în judecata mea obiectivă și nepărtinitoare?

Și pot asigura că numai răspunsul afirmativ la aceste întrebări legitime în conștiința mea intervențiunea ulterioară, — cu atât mai mult, că însuși acest răspuns afirmativ îndepărta și umbra de îndoială în ce privește fie sinceritatea, fie sentimentele adevărate, de cari erau însuflețite ambele părți.

Astfel am ajuns, de comun acord, să redactăm comunicatul adresat în numele meu către presă, precum am stabilit și modul de procedare în ce privește publicarea actelor și mersul cercetărilor noastre.

Nu am luat dar asupra-mi sarcina de judecător, ci numai de mijlocitor prietinesc, de ale cărui intențiuni nu se îndoiau nici d. Vaida, nici d. Goga. Nu aveam de dat o sentință, care să fie obligatoare pentru ei, ci numai ei s'au legat, înainte de a păși mai departe în acest conflict, de a vedea dacă din cercetarea ce urma a se face împreună nu se va putea stabili vre-un fapt nou, în a cărui lumină, chiar pentru ei, toată afacerea s'ar putea înfățișa sub un alt aspect, sau dacă o lumină nouă nu va putea răsări dintr-o analiză și precizare, făcută alături de un prieten nepărtinitor, a faptelor cunoscute.

Ne am alta autoritate decât aceea pe care mi-o dă încrederea amândurora, și nu mi-am rezervat alt drept decât acela, pe care mi l-ar putea da convingerea și conștiința fiecăruia din ei.

Am studiat toate actele afacerii și am procedat și la un supliment de anchetă personală.

În cele ce urmează pe temeiul acestei cercetări, voi căuta să lămuresc:

1. Cum se înfățișa toată chestiunea pentru d. Vaida în momentul când își formula acuzațiunea, și dacă i-se poate imputa vre-o nesocotință sau lipsă de sinceritate.
2. Cum se prezintă aceeași chestie în situația specială a d-lui Goga, atât în momentul când a aflat grava acuzație ce i-s'a adus, cât și în urmă, precum și dacă i-se poate găsi vre-o vină.
3. Analiza obiectivă a împrejurărilor, ce vor fi rămas neclădite prin lămuririle de mai sus.
4. Concluziunile mele.

I

Prin articolul publicat în „Românul” din 24 dec. 1911 (6 ian. 1912), d. Alexandru Vaida-Voe-

vod a formulat împotriva dlui Octavian Goga acuzațiunea precum că acest din urmă, fiind membru în comitetul național, s'a prezentat fără știrea comitetului, la un bărbat politic maghiar făcându-i anume declarațiuni relative la neînțelegerile, ce ar fi existat în sânul comitetului național. Cuprinsul acestor declarațiuni imputate d-lui Goga, — cum rezultă atât din articolul citat, cât mai cu seamă din actele publicate în numărul 17/30 ian. 1912 al „Românului”, în ce privește comunicațiunea făcută de către amintitul bărbat politic (d. Kristóffy) direct d-lor Vaida și Maniu, — se mărginește la constatarea „nemulțumirii elementelor tinere” cu direcția partidului.

Intrucât în momentul de față analizez lucrurile din punctul de vedere al situațiunii în care se afla d. Vaida în momentul, când și-a lansat acuzațiunea, ni se impun două întrebări:

1. Se poate oare contesta că astfel de comunicații din partea d-lui Kristóffy către d. Vaida a avut loc, atât în ce privește faptul însuși, cât și în ce privește cuprinsul ei?
2. Se poate admite, că d. Vaida a fost ținut să creadă d-lui Kristóffy?

La prima întrebare răspunde pe deplin mulțumitor însuși d. Kristóffy, când declară în fața d-lui Goga (cum declarase înainte și d-lui Bocu) că omul, pe care Excelența Sa susține că l-ar fi luat drept un „Octavian Goga” autentic a „desaprobata” că nu m'au (pe d. Kristóffy) candidat în cercul Bocșei. Pe cine putea oare desaproba acest „Octavian Goga” pentru această faptă dacă nu direcția partidului și în special pe președintele clubului d. Mihali? Și în numele cui se făcea desaprobarea și se propunea și reparația, în formă de altă candidatură, ce nu putea doar fi un fapt personal al desaprobatarului? Putea pentru d. Kristóffy fi o dovadă mai patentă de „nemulțumirea elementelor tinere”, cari firește, în gândul Excelenței Sale, doriau prea mult să fie reprezentate în parlament de Excelența Sa?

Mai mult. Declarația domnului Kristóffy acoperă pe deplin, în treacăt să fie zis, și mărturia d-nului Milan Hodza, (lăsând la o parte, bineînțeleș, pentru moment chestiunea de identitate, căci a spune despre omul, care ți-ar fi oferit un cerc electoral fixând și costul la 20 mii cor., numai că „mi-a făcut impresia, că a voit să-și ofere serviciile” înseamnă a recurge la un eufemism, care frizează ingratitudea.

Vădit suntem numai în fața unor variante, perfect explicabile atât prin deosebirea de persoane între cari au avut loc aceste convorbiri, prin împrejurările, în care ele s'au produs, cât și prin punctul de vedere din care privea lucrurile vorbitorul în aceste situațiuni deosebite.

Prin urmare departe de a constata în această privință vre-o desmintire în declarațiunile semnate de domnul Kristóffy, eu nu pot vedea în ele, decât o confirmățiune, atât în ce privește faptul în-

— Da dacă te-aude socru-tău?
— Care socru?... de unde știi?
— Dumneata gândești că, dacă te-ascunzi sub căciulă, nu te mai vede nimini ce faci... Nu te duci la Pocovnicu Iordache să te logodești cu fata a mai mare?... Aide, nu te mai uită așa la mine; treci în odaie la masă.

Multe odăi curate și odihnite am văzut în viața mea, dar ca odoaa aceea... Ce pat! ce perdele! ce pereți! ce tavan! toate albe ca laptele. Și abajurul și toate cele lucrute cu iglița în fel-de-fel de fețe... și cald ca sub o aripă de cloșcă... și un miros de mere și de gutui.

Am vrut să m'asez la masă și, după obiceiul apucat din copilărie, m'am întors să văz încotro e răsăritul, să mă'nchin. M'am uitat cu băgare de seamă de jur împrejur pe toți pereții—nici o icoană. Zice cucoana Marghioala:

— Ce te uiti?

Zic:

— Icoanele... Unde le ții?

Zice:

— Dă-le focului de icoane! d'abia prădesc cari și păduchi de lemn...

Femea curată!... M'am așezat la masă făcându-mi cruce după datină, când deodată, un răcnet; călcasem, se vede, cu potcoava cizmii, pe un cotoi bătrân, care era sub masă. Cocoana Marghioala sare repede și deschide ușa de perete; cotoiul supărat dă năvală afară, pe când aerul rece năpădește 'nnă-untru și stinge lampa. Caută chibriturile pe băj-băite; caut eu încolo, caută cocoana 'ncoace —

ne-am întâlnit pept în pept pe'n tunec.... Eu o-braznic, o iau bine'n brațe și'ncep s'o pup... Co-coana mai nu prea vrea, mai se lăasă; fi ardea obraji, gura'i eră rece și i zbărlise pe lângă urechi puful persicii... În sfârșit iacă jupâneasa aduce tava cu demâncare și cu o lumânare. Pesemne om fi căutat mult chibriturile, că țilindrul lămpii se ră-cise de tot. Am aprins-o iar...

Bună mâncare! pâne caldă, rață friptă pe varză cărnați de purcel prăjiți, și niște vin! și cafea turcească! și răs și vorbă... halal să-i fie cocoanii Marghioalii! După cafea zice cotoroanții:

— Spune să scoată o jumătate de tămăioasă...

Grozavă tămăioasă!... Mă apucase un fel de amorțeală pe la încheieturi; m'am dat așa într-o parte pe pat, să trag o țigară cu ale din urmă picături chihlibarii din pahar, și mă uitam prin fumul tutunului la cocoana Marghioala, care îmi sta pe scaun în față și-mi făcea țigări. Zic:

— Fie, cocoană Marghioalo, strașnici ochi ai!... Știi ce?

— Ce?

— Dacă nu te superi, să-mi mai faci o cafea; da... nu așa dulce...

Și răzi!... Când vine jupâneasa cu cafeaua, zice:

— Cocoană, dumniavoastră stați de vorbă aici... nu știți ce-i afară...

— Ce e?

— S'a pornit un vânt de sus... vine prăpăd. Am sărit drept în picioare și m'am uitat la

ceas: zece și aproape trei sferturi. În loc de o jumătate de ceas, stătusem la han două ceasuri și jumătate? Vezi ce e când te'ncurci la vorbă!

— Să-mi scoată calul!

— Cine?... Argații s'au culcat.

— Mă duc eu la grajd...

— Ți-a pus ulceica la Pocovnicu! zice cooana pufnind de răs și ținându-mi calea la ușe.

Am dat-o binișor la o parte și am eșit pe prispă. În adevăr, era o vreme vajnică... Focurile chirigiilor se stinseseră; oameni și vite dormeau pe coceni, vărându-se cumiști unii 'ntr'alții jos la pământ, pe când pe sus prin văzduh urlă vântul nebun.

— E vifor mare, zise cocoana Marghioala, înfiorată și apucându-mă strâns de mână; ești prost? să pleci pe vremea asta! Măi de noapte aici; pleci mâne pe lumină.

— Nu se poate...

Mi-am tras mână cu putere; am mers la grajd; cu mare greutate am deșteptat un argat și mi-am găsit calul; l'am închingat, l'am tras la scară și m'am suit în odae să-mi iau noapte bună de la gazdă. Femea, dusă pe gânduri, șede pe pat cu căciula mea în mână, o tot învârtea ș'o ră-sucea.

— Cât am de plată? am întrebat.

— Imi plătești când treci înapoi, răspunse gazda, uitându-se adânc în fundul căciulii.

Și pe urmă se ridică în picioare și mi-o în-tinse. Mi-am luat căciula ș'am pus-o 'n cap, așa

sus, cât și în ce privește cuprinsul comunicațiunii făcute de Excelența Sa de către d. Vaida.

Orice argumentare este deci de prisos, fără să vorbesc de faptul, că la această comunicațiune a fost față și un martor d. Iuliu Maniu, ceea ce pentru orice om cu mintea sănătoasă înlătură posibilitatea ori-cărei discuțiuni.

Dar au crezut d-nii Vaida și Maniu spuselor dlui Kristóffy?

Mai curând, poate, ar trebui să punem întrebarea:

Dar au putut ei pune la îndoială veracitatea dlui Kristóffy? Erau ei îndreptățiți să presupună, că d. Kristóffy se expune cu atâta ușurință unei desmintiri, în cazul dacă d-niile lor ar fi comunitate îndată dlui Goga această conversațiune? Pe lângă aceasta convorbitorii dlui Kristóffy știau, că pe atunci d. Goga în adevăr prin acțiunea sa în sinul comitetului și mai ales prin criticile formulate chiar în fața domniilor lor și a altor persoane, obișnuia a lua atitudinea de opozant.

Un moment d. Goga ridică obiecțiunea, că d. Vaida, care și după alegeri d-sa păstra încă relațiuni prietenești și chiar intime, atâta vreme nu i-a făcut nici o aluziune la conversațiunea avută cu d. Kristóffy. Această discrețiune a avut urmări nenorocite, căci altfel toată chestiunea ar fi fost demult limpezită. Totuș puțină cugetare înlătură însemnătatea acestei obiecțiuni. Mai întâiu, tocmai dacă d-nii Vaida și Maniu nu ar fi crezut cuvintelor d-lui Kristóffy, ei nu ar mai fi avut nici un motiv să tănuiască această conversațiune, care a tuncia ar fi trebuit socotită de ei cel mult ca o încercare grosolană de intrigă. În al doilea rând, odată ce faptul și cuprinsul conversațiunii sunt confirmate de declarațiile semnate de d. Kristóffy, ce rost mai are de a căuta explicația acestei îndelungate tăceri, care se constată în fapt, ori cum d. Goga, personal, ar fi interpretat-o și apreciat-o? D-nii Vaida și Maniu explică discrețiunea lor prin faptul că forma anodină în care d. Kristóffy, la urma urmelor, a îmbrăcat comunicațiunea sa, oricât de desagreabil îi surprinsese ea în primul moment, nu le îngăduia să-i atribue o mare importanță. Dacă d. Kristóffy le-ar fi spus măcar despre oferta unui cerc fără autorizarea celor în drept, design chestiunea ar fi fost privită altfel. Dar în împrejurările de atunci ei vedeau mai mult în actul presupus al d-lui Goga o manifestare de vanitate juvenilă, o încercare de a-și da o mai mare importanță politică, și în fața tăcerii d-lui Goga însuș, preferau să nu-i atingă susceptibilitatea. Am cu atât mai puține motive de a pune la îndoială această explicație, întru cât de fapt se stabilește, că, de pildă, și d. Aurel Vlad, căruia d. Kristóffy îi spusese cam acelaș lucru, nu a crezut nici el de cuviință să dea vreo importanță acestei informațiuni și să o comunice cuiva.

Importanța informațiunii inițiale creștea cu timpul în ochii d-lui Vaida numai în lumina eve-

nimentelor și a informațiunilor ulterioare. După septembrie trecut, când a avut loc conversația, înregistrată în actele publicate, dintre d-nii Kristóffy și Hodzsa d-sa aude deja despre „o ofertă de servicii“, despre care înainte nu se vorbea; iar în decembrie, cu puține zile înainte de momentul, când d. Vaida se crede dator de a păși la o acuzare publică, intervine mărturia d-lui dr. Szakolczay, care înlătură ultimele șovăiri.

Pentru a judeca cu dreptate actul unui om suntem datori să ne identificăm un moment măcar cu procesul psihologic, ce se petrece în el.

Care este starea sufletească a d-lui Vaida în acest moment critic? Pentru ori-ce organizațiune de partid răzvrătirea unei părți din membrii ei, și mai cu seamă a membrilor, care poartă vre-o răspundere și iau parte la directiva partidului, se prezintă ca o tradare de partid. Iar în situația specială din Ardeal o tradare de partid nu are caracterul relativ inofensiv, pe care l-ar avea defecțiunea vre-unui „liberal“ sau „conservator“ în altă parte. Lupta politică fiind dată aici pentru apărarea ființei însăși naționale, tradarea de partid se confundă, firește, cu tradarea de neam în ochii tuturor acelor, cari rămân credincioși steagului partidului. Un răzvrătit în asemenea împrejurări nu poate fi privit ca un simplu adversar, ci ca un dușman, și un dușman ce pare cu atât mai odios, cu cât e mai vie conștiința de dreptatea cauzei apărute. Sunt fatalități ale vieții de partid: cine nu-și poate impune această aspră disciplină de partid, cine nu poate subordona, în condițiunile tragice ale luptei naționale, necesităților inexorabile ale luptei împotriva opresorului toate considerațiunile ideologice, acela nu are însușirile necesare de luptător, și nici nu are ce căuta în politică. Toate aspirațiunile și toată acțiunea de critică, întrucât sunt legitime, nu se pot exercita împotriva partidului, ci numai în sânul partidului, și în limitele compatibile cu disciplina lui.

Acest punct de vedere l-a afirmat solemn întreg comitetul național față de acțiunea „Tribunei“. În decembrie trecut relațiile dintre comitet și „Tribuna“ se înăspriseră până într'atâta, încât era clar, că dacă nu intervine imediat pacea, cu restabilirea vieții normale și a disciplinei de partid, nu rămâne altă esire, decât un războiu de exterminare între taberele învrăjmășite.

Alexandru Vaida nu este omul, care să se oprească la jumătatea drumului.

În acest moment în cugetul său vinovăția lui Goga apare tot mai mult ca o certitudine. Campionul de frunte al „Tribunei“ întuneca tot mai mult în ochii săi icoana poetului Goga, a omului, care a trezit în noi atâtea sentimente și gândiri înalte. Și mărturia dlui Szakolczay i-s'a înfățișat, ca o dovadă desăvârșită a tradării. În această situație chiar simțul datoriei față de cauza națională îi impunea să păsească la o acuzare publică,

oricât i-ar fi penibil să apară în acest rol față de un vechiu prieten.

Judecând rece și obiectiv nu pot acorda atâta însemnătate mărturii dlui Szakolczay. La întrebarea ce i-am pus, fiind față și dnii Vaida și Maniu, d. Szakolczay mi-a răspuns, că aceea conversație între d-sa și d. Kristóffy, pe care o resumă în mărturie, a avut loc într'un moment, când atât disensiunile dintre comitet și Tribuna, cât și rolul d-lui Goga în această luptă ajunseseră de notorietate publică, adică fusese cunoscute atât d-lui Kristóffy cât și d-sale, și că conversația însăși avea de obiect o consultație politică între domniile lor asupra stărilor politice la români. În asemenea condițiuni îmi este cu neputință de a izola în conversația relatată partea ce se referă la evocarea informațiunii inițiale datorite presupusului „Octavian Goga“ de partea ce poate apărea ca rezultatul unei sugestii retrospective, sub presiunea evenimentelor ulterioare, și nici măcar de aportul personal al fiecăruia din convorbitori, pentru cari de altfel atunci nu precizarea informațiunii inițiale le putea prezenta vre-un interes, ci situațiunea de fapt în întregimea ei.

Însă în cugetul d-lui Vaida toate aceste considerațiuni nici nu se puteau ivi fiindcă d-sa însuși ne explică cum în sufletul d-sale, în lumina faptelor ulterioare, se transforma înțelesul informațiunii inițiale, ce-i părea atât de inofensivă la început.

Din aceste elemente s'a închiegat convingerea fermă a d-lui Vaida, că d. Goga e vinovat de uneltiri culpabile. Nici un moment nu se putea d-sa îndoii, că nu Octavian Goga, este acela, care ar fi fost la d. Kristóffy, i-a vorbit de nemulțumirile tinerilor, a criticat direcția partidului, i-a oferit serviciile sale; și toate aceste în taină, pe când peste tot predica intransigența și lupta mai energetică; iar mărturia d-lui Szakolczay îi servea toate lozincile d-lui Goga în aranjare kristóffyistă. Mai putea fi îndoială?

Sinceritatea desăvârșită a d-lui Vaida se dovedește prin însăși siguranța implacabilă cu care este formulată acuzarea; în fiecare rând al actului de acuzare se simte omul care nu se teme de desavuare, propune un juriu, se îndoiește dacă cel acuzat n'a ceteza măcar să-i conteste autenticitatea informațiilor, etc.

Am în această privință mărturia prețioasă a d-lui Goga însuși. Siguranța acuzatorului l-a împresionat atât de mult, încât d-sa, care știa că nu a fost la d. Kristóffy nu și-o putea explica decât prin ipoteza unui complot, în care s'ar fi înțeles împotriva d-sale d. Kristóffy cu vre-o cinci sau șase bărbați politici.

Dar atitudinea d-lui Kristóffy i-a dovedit, că în fapt complot nu a fost atunci? care poate fi altă explicație pentru această siguranță decât convingerea adâncă în veracitatea informațiunilor sale.

cam la o parte. Zic, privind pe femei drept în lumini, cari 'i sticleau grozav de ciudat:

— Sărut ochii, cocoană Marghioalo!

— Umbilă sănătos!

M'am aruncat pe șea; jupâneasa bătrână mi-a deschis poarta, și am eșit. Rezemat cu palma stângă pe coapsa calului, mi-am întors înapoi capul: peste zaplazul înalt se vedeă ușa odăii deschisă, și în deschizătură, umbra albă a femeii adumbrindu-și cu mâna arcurile sprâncenelor. Am ținut la pas incetinel, fluierând un cântec de lume ca pentru mine singur, până când, cotind după zaplaz să-mi apuc drumul, mi s'a ascuns vederea cadrui. Am zis: hi! la drum! și mi-am făcut cruce: atunci, am auzit bine ușa bufnind și un vaet de cotoiu. Gazda mea știă că nu o mai văz, intrase degrab în căldură și apucase pe cotoiu cu ușa, d-sigur. Afurisit cotoiu! se tot vâră pântre picioarele oamenilor.

Să fi mers o bucată bună de drum. Viforul creștea scuturându-mă de pe șea. În înalt, nori după nori sburau opăciți ca de spaima unei pedepse de mai sus, unii la vale pe dedesupt, alții pe deasupra la deal, perdeluind în clipe largi, când mai gros, când mai subțire, lumina ostenită a sferului din urmă. Frigul ud mă pătrundea; simțeam că mi îngheață pulpele și brațele. Mergând cu capul plecat ca să nu mă 'nnece vântul, începui să simț durere la cerbice, la frunte și la tâmpale ferbințelă și bubuituri în urechi. Am bănt prea mult! m'am gândit eu, dându-mi căciula mai pe ceafă și ridicându-mi fruntea spre cor. Dar vârtejul norilor

mă ametea; mă ardea sub coastele din stânga. Am sorbit în adânc vântul rece, dar un junghiu m'a fulgerat pân tot coșul peptului de colo până colo. Am aplecat iar bărbia. Căciula par'că mă străngea de cap ca o mângâie: am scos-o și am pus-o pe oblânc. Mi-eră rău... N'am făcut bine să plec! La pocovnicu Iordache tre-bue să dormă toată lumea: m'or fi așteptat; pe vremea asta, or fi crezut oamenii, firește că n'am fost prost să plec... Am îndemnat calul care se 'mpletecea par'că băuse și el...

Dar vântul s'a mai potolit; s'a luminat a ploaie, lumină cetoasă; începe să cearnă mărunț și înțepos... Imi pun iar căciula... Deodată sângele începe iar să mi arză pereții capului. Calul a obosit de tot; gâfâie de 'nnecul vântului. Il strâng în călcăie, îi dau o lovitură de biciușcă; dobitocul face câțiva pași pripiti, pe urmă sforăie și se oprește pe loc ca și cum ar vedea în față o piedecă neașteptată. Mă uit... În adevăr la câțiva pași înaintea calului zăresc o mongândeată mică sărind și țopâind... Un dobitoc!... Ce să fie?... Fiară?... E prea mică... Pun mâna pe revolver; atunci auz tare un glas de căpriță... Îndemn calul cât pot; el se întoarce 'n loc și pornește 'napoi. Câțiva pași... și iar stă sforăind... Iar căprița... Il opresc, îl întorc, îi dau câteva lovituri, strângându-l de zăbală. Pornește... Câțiva pași... Iar căprița... Norii s'au subțiat de tot: acuma văz cât se poate de bine. E o căpriță mică neagră; aci merge, aci se 'ntoarce; aruncă din copite; pe urmă se ridică 'n două picioare, se repede cu bărbia în piept și cu fruntea

înainte să 'mpungă, și face sărituri de necrezut și mehăie și fel de fel de nebunii. Mă dau jos de pe cal, care nu mai vrea să meargă în ruptul capului, și l'apuc scurt de căpăstru: mă aplec pe vine 'n jos: „Ta-tă!“ și chem căprița cu mâna par'că aş vrea să-i dau tărățe. Căprița se apropie absurdând mereu. Calul sforăie n-bun, dă să se smucească; mă pune în genunchi, dar îl țiu bine. Căprița s'a apropiat de mâna mea: e un ied negru foarte drăguț, care se lasă blând să l ridice de jos. L'am pus în desaga din dreapta peste niște haine. În vremea asta, calul se cutremură și dărdăie din toate incheieturile ca de frigurile morții.

Am încălecat... Calul a pornit năuc.

De mult acum, mergea ca praștia sărind peste gropi, peste moșcroaie, peste busteni, fără să l mai pot opri fără să cunosc locurile și fără să știu unde mă ducea. În goana asta, când la fiecă clipă îmi puteam frânge gâtul, cu trupul înghețat și capul ca 'n foc, mă gândeam la culcușul bun pe care-l părăsisem prosteste... De ce?... Cocoana Marghioala mi-ar fi dat mie oada ei, aminteri nu mă poftea... Iedul se mișcă în desagă să se așeze mai bine: mi-am întors privirea spre el: cuminte, cu capul deștept scos afară din desagă, se uită și el la mine. Mi-am adus aminte de alți ochi... Ce prost am fost!... Calul se poticnește; îl opresc în silă; vrea să pornească iar, dar cade zdrobit în genunchi! Deodată, printr'o spărtură de nori se arată feliea din urmă aplecată pe o rână. Arătarea ei m'a amețit ca o lovitură de măciucă la mir. Mi-eră în față... Atunci sunt două luni pe cer! eu merg la

Și în adevăr, în fața acestor informațiuni s'ar părea că nu poate fi decât o singură deducțiune logică. Nu e de mirare, că d. Maniu, întâi, declarase că e inadmisibil ca domnul Goga să poată tăgădui faptul însuși al vizitei sale la d. Kristóffy, iar apoi, că e inadmisibil ca acest din urmă să confirme această tăgădă.

Dar realitatea odată mai mult și-a bătut joc de toate deducțiunile logice.

II.

A venit momentul să punem în lumină cum a fost primită de d. Goga grava acuzare, ce i-s'a aruncat.

Toată situația de aci înainte este dominată de două fapte: protestarea de nevinovăție a d-lui Goga și declarația d-lui Kristóffy, în fața martorilor, că s'a îngelat asupra persoanei și că în realitate n'a văzut niciodată pe d. Goga.

Pentru prima oară a cetit d. Goga articolul d-lui Vaida în seara târziu din ajunul Crăciunului în restaurantul Brote din Sibiu. Și din primul moment în fața asistenței întregi ca și a doua zi tot în restaurantul Brote a protestat cu ultima energie și a susținut că nu cunoaște pe nici un om politic maghiar și nu a stat nici odată de vorbă cu nici unul din ei, afirmând că dacă s'ar dovedi contrarul e gata să suporte toate consecințele. Citez dintre numeroasele persoane cari au fost de față la aceste protestări pe d-nii Partenie Cosma, Nicolae Ivan, dr. Liviu Leményi, dr. Lucian Borcea, dr. Ioan Fruma, poetul Șt. O. Iosif, I. Morandini, Aurel Esca, dr. C. Bucșan, P. Bucșan, etc. Iar luni, 8 ian. n. abia vre-o 30 de ceasuri după cetirea articolului, martorii d-lui Goga sunt în fața d-lui Vaida la Brașov, cu o declarație scrisă, care tăgăduiește categoric orice conversație politică cu vre-un politician maghiar.

Aceasta ar fi atitudinea unui om care se știa vinovat? In loc să caute scăpare pe cale de „interpretare“ el și-ar fi tăiat oare astfel, dela început, orice posibilitate de retragere?

Și nu trebuie scăpat din vedere, că, în momentul, când lua această atitudine Goga nu știa ce probe poate poseda acuzatorul său, precum nu știa nici despre cine este vorba. In asemenea condițiuni a presupune, că Goga totuși se știa vinovat înseamnă a admite că el se simțea stăpân absolut pe persoana d-lui Kristóffy, indiferent de probele, de care ar dispune d. Vaida, declarații autentice, fotografii etc., că, se simțea în putere de a forța pe un fost și viitor ministru maghiar să mintă, să inventeze un basm caraghios cu „pseudo-Goga“ etc.!

Este oare admisibil această ipoteză pentru orice minte sănătoasă?

Și ce mijloace avea Goga pentru a sili pe d. Kristóffy de a retracta atâtea declarații anterioare

nediscutabile și a recunoaște, împotriva adevărului, că îl vede pentru prima oară? Intervenția d-lui Bocu? Dar aceasta ar însemna un adevărat complot în care sunt implicate cel puțin trei persoane: d. Kristóffy, d. Goga și d. Bocu (iarăși complot! se vede că în Ungaria nu e nimic mai ușor decât a presupune un complot când este în cauză vre-un însemnat bărbat de stat...) Dar dacă în această ipoteză d. Kristóffy în orice caz poate fi sigur de d. Goga, ca și d. Goga de domnul Kristóffy, nu tot așa stau lucrurile pentru d. Kristóffy, ca și pentru d. Goga, față de d. Bocu. Fluctuațiunile politice pot aduce multe schimbări în legăturile, interesele și simpatiile d-lui Bocu. Dacă aceasta astăzi poate avea interes să servească pe d. Goga și să fie agreabil d-lui Kristóffy, mâine el poate ajunge la dușmănie cu d. Goga sau să aibă interesul de a fi agreabil celui mai aprig adversar al d-lui Kristóffy, ori chiar d-lor Vaida și Vlad. Nu se văd în politică astfel de întorsături în toate zilele, și d. Kristóffy nu le poate prevedea? Mai mult. Dacă d. Kristóffy este sigur de sine și a luat, să presupunem, toate precauțiunile pentru a putea recurge eventual la o nouă desmintire, el nu poate fi sigur de prudența d-lui Goga, nici de dibăcia d-lui Bocu, — complotul e în trei, nu-i așa? Și de unde să poată ști Excelența Sa, că d. Goga nu a avut ușurința să lase în mâna d-lui Bocu, sau d. Bocu nu a avut iscusința să-și asigure el însuși vre-o probă decisivă? Poate un om în situația d-lui Kristóffy să-și dea astfel reputația pe mâna d-lui Bocu, ale cărui interese și simpatii, repet, se pot și schimba dintr-o zi într'alta? Este admisibilă astfel de ipoteză, dacă chiar însuși caracterul d-lui Kristóffy nu ne pune la adăpostul unor astfel de conjecturi?

Mai departe. Dacă să presupunem, că d. Goga are atâtea putere asupra dlui Kristóffy, încât chiar înainte de a ști probele dlui Vaida, putea să fie sigur că e în măsură de a impune toate retractările și chiar un complot, — în trei, cu d. Bocu, — și să pună astfel pe Excelența Sa într'o situație cel puțin delicată față de atâția oameni, care au altfel de însemnătate politică, d-nii Vaida, Maniu, Vlad, Hodza, Szakoleczay: nu era mai natural, ca d. Goga să-și fi utilizat această putere tainică din capul locului, ca să nu fie expus ca numele său să fie purtat de însuși d. Kristóffy din gură în gură? Cu alte cuvinte, însăș ușurința cu care d. Kristóffy a pronunțat de atâteori numele lui Goga nu esclude oare orice idee de conjurație dintre ei și nu dovedește ea pe deplin lipsa ori-cărui interes din partea dlui Kristóffy de a cruța pe d. Goga? Poate un personaj de talia și situația dlui Kristóffy arunca fără nici o jenă numele unui om, cu care s'ar afla în relațiuni tainice și importante, și încă al unui om, care, eventual, ar avea puterea de a impune atâtea concesii adversarului și contribuțiuni tenebroase, compromițându-i relațiunile politice de cea mai mare însemnătate? Mi se pare

că ajunge să pun aceste întrebări, răspunsul este evident.

In rezumat: ori cum ar fi apreciată și interpretată apariția neașteptată pescenă a unui pseudo-Goga, asupra căruia voi reveni îndată, faptul în sine, că în împrejurările concrete analizate mai sus, d. Kristóffy a fost silit să recunoască, că pentru prima oară îl vede pe d. Goga, da afirmațiunei dârze a acestuia, făcute cu atâtea hotărâre din primul moment, că nu cunoaște și nu a stat de vorbă cu nici un politician maghiar, toată autoritatea adevărilor pe deplin dovedite, o pune în afară de orice discuție posibilă, ca o evidentă. Recunosc cu toată franchețea, că în atitudinea dlui Kristóffy este o latură, care poate părea multora inoelnică sau cel puțin obscură. Dar ceace susțin cu toată tăria este, că, în situația concretă, această latură nu privește, nu poate privi pe d. Goga, și el nu poate fi făcut responsabil de ea.

Spre a fi complet mă voi opri și asupra acestei chestiuni.

Nu-l cunosc pe d. Kristóffy. Nu-mi este permis de a-i judeca caracterul sau veracitatea spuselor sale, de a-i măsura cumpănirea în vorbă, de a-i aprecia felul de a fi, și de a face politică, de a cerceta întrucât poate fi pornit spre intrigă etc. Personal sunt gata să accept toate afirmațiunile d-lui Kristóffy drept un cuvânt de evanghelie: realitatea doar adesea e compatibilă cu situațiuni mai neverosimile decât inchipuirile fantaziei de romancier. Dar nu pot trece cu tăcere asupra unor nedumeriri ce se vor ridica în spiritul oricui, și cari pentru un moment influințase și judecata d-lui Vaida în defavoarea d-lui Goga. Inșă e cu desăvârșire nedrept de a cere omului cu totul nevinovat de fantasticul imbroglia la care azistăm să înlăture aceste nedumeriri.

Iată în fața d-lui Kristóffy un om, care se da drept Goga și oferă cu multă dezinvoltură un cerc electoral, în care până atunci se alegea un deputat naționalist și la care românii vădit nu ar fi putut renunța cu ușurință.

Ce scop putea să urmărească acest individ la d. Kristóffy? Căci și el trebuia doar să aibă un scop plauzibil bătând la ușa Excelenței Sale, nu-i așa? Să-l excocheze cu ceva din cele 20 de mii coroane destinate scopurilor electorale? Dar domnul Kristóffy nu putea să deburseze această sumă fără a controla cu cine are a face și dacă omul dispune de un cerc de însemnătatea Iosăselului. Nu se încasează sub nume fals mii de coroane, și constatarea adevărului ar fi fost prea ușoară. Sau poate, sub pretextul unei tratări electorale, falsul Goga nădăjduia să ciupiască numai câteva cor.? Dar atunci de ce folos i-ar mai fi fost numele lui Goga? Unui poet, membru în comitetul național, secretar al Asociațiunei, nu aruncă un bacșiș nici măcar un politician ungar, oricât dispreț ar avea el pentru „valahi“.

deal: luna trebuie să'mi fie 'n spate! Și mi-am întors repede capul, s'o văz pe cea adevărată... Am greșit drumul! merg la vale... Unde sunt? Mă uit înainte: porumbiște cu cocenii netăiați; la spate, câmp larg. Imi fac cruce, strângând de necaz calul cu pulpele amorțite, ca să se ridice — atunci, simț o zvăcneală puternică lângă piciorul drept... Un țipăt! Am strivit iedul! Pun mâna iute la desaga: desaga goală — am pierdut iedul pe drum! Calul se scoală scuturându-și capul ca de buimăceală; se ridică în două picioare, se smucește ntr'o parte și mă trânteste în partea aialaltă; pe urmă o ia la goană pe câmp ca de streche și pierce 'n întunec. Pe când mă ridic sdruncinat, auz foșneală pântre coceni și un glas de om din apropiere, tare:

— Tiù! Ța-țà! Ptfiù! Ueigă-te toaca, duce-te-ai pe pustii!

— Care'i acolo? strig eu.

— Om bun!

— Care?

— Cheorghe!

— Care Gheorghe?

— Nătruț... Gheorghe Nătruț, care păzește la coceni.

— Da nu vii încoace?

— Ba, iaca viu.

Și, dintre coceni, se arată umbra omului.

— Mă rog, frate Gheorghe, unde suntem noi aicea? am rătăcit eu viforul asta drumul,

— Da unde vrei dumneata să mergi?

— La Popești-de-sus.

— Ehei! la Pocovnicu Iordache.

— Ei, da.

— Apoi, n'ai rătăcit drumul... da mai ai de furcă până 'n Popești... Aicea ești d'abia în Hăculești.

— In Hăculești? am zis cu bucurie. Atunci, sunt aproape de hanul lui Mânjoală...

— Uite-l colea; suntem la spatele grajdului.

— Hai de'mi arată drumul, să nu 'mi rup gâtul tocm' acuma.

Rătăcisem vre-o patru ceasuri...

In câțiva pași am ajuns la poartă. La odăea cocoanii Marghioalii lumină, și umbre mișcă pe perdele... A avut parte cine știe ce alt drumet mai înțelept de patul cel curat! Eu oi fi rămas să capăt vre-o laviță lângă cuptor. Dar noroc! cum am ciocănit, m'a și auzit. Jupăneasa bătrână a alergat să'mi deschiză... Când să intru, mă împiedic pe prag de ceva moale — iedul... tot ala! eră iedul gazdii mele! A intrat și el în odăea și a mers să se culce cuminte sub pat.

Ce să spui? Știa femeea că mă 'ntorc?... ori se sculase de dimineată?... Patul eră nedesfăcut.

— Cocoană Marghioala! atât am putut să zic, și vrând să mulțumesc lui Dumnezeu că m'a scăpat cu viață, am dat să ridic dreapta spre frunte.

Cocoana mi-a apucat repede mâna și, dându-mi-o în jos, m'a luat cu toată puterea în brațe.

Par'că văz încă odăea ceea...

Ce pat!... ce perdeluțe!... ce pereți!... ce tavani!... toate albe ca laptele. Și abajurul și toate cele lucrate cu iglița în fel-de-fel de fețe... și cald ca sub o aripă de cloșcă... și un miros de mere și de gutui...

Ași fi stat mult la hanul Mânjoalii, dacă nu venea socru-meu, Pocovnicu Iordache, Dumnezeu să'l ierte, să mă scoată cu tărăboiu de acolo. De trei ori am fugit de la el înainte de logodnă și m'am întors la han, până când, bătrânul, care vreă zor nevoie să mă ginerească, a pus oameni de m'au prins și m'au dus legat cobză la un schit în munte: patruzeci de zile, post, mătăanii și molitve. Am eșit de-acolo pocăit: m'am logodit și m'am însurat.

Toacă ntr'un târziu, într'o noapte limpede de iarnă, pe când ședeam cu socru-meu la lafuri, după obiceiul de la țară, dinaintea unui borcan de vin, aflarăm de la un isprăvnicel, care sosea cu cumpărături din oraș, că despre ziua stătuse să fie foc mare la Hăculești: arsese până 'n pământ hanul lui Mânjoală îngropând pe biata cocoana Marghioala, acū hărbuită, sub un morman uriaș de jăratie.

— A băgat-o în sfârșit la jăratie pe matracuca! a zis socru-meu răsând.

Și m'a pus să'i povestesc iar istoria de mai sus pentru a nu știu câte oară. Pocovnicul o ținea într'una că în fundul căciului imi pusese cocoana fermece și că iedul și cotoiul erau totuna.

— Ei aș! am zis eu.

— Era dracul, ascultă-mă pe mine.

— O fi fost, am răspuns, eu, dar dacă e așa, pocovnice, atunci dracul te duce, se vede, și la bune...

— Intâiu te dă pe la bune, ca să te spurce, și pe urmă știe el unde te duce...

— Da dumneata de unde știi?

— Asta nu'i treaba ta, a răspuns bătrânul: asta'i altă căciulă!

Nu găsesse nici o explicație în această direcție.

Dar cum a putut pătrunde individul descris până în Excelența Sa? Poate intra în casa prea ospitalieră a d-lui Kristóffy oricând, fără ca stăpânul să ia vre-o precauție pentru ca să-și cruțe timpul și cuvântul? Fie! Dar după ce individul s'a despărțit de d. Kristóffy, a putut Excelența Sa să rămână în adevăr sub impresia, fără nici un control ulterior cel puțin, că a avut a face cu adevăratul Goga? Și a rămas Excelența Sa până la sfârșit în credință, că un om în situația d-lui Goga, chiar „valah” fiind se poate înfățișa sub aspectul acesta de escroc? Fie și aceasta! Dar atunci cum a pus atâtea teme pe informațiunile unui astfel de tip, încât a uzat de ele de atâtea ori în conversațiunile și consultațiunile politice importante?

Iarăș explicația nu e ușoară.

Insfârșit vine în fața d-lui Kristóffy, însoțit de martori, adevăratul Goga. Eminentul bărbat de stat se poate convinge, că mulțumită ușurinței, cu care îi venea pe buze acest nume, a pus pe un nevinovat într-o situație tragică. Ii este iertat, ca om de inimă și de onoare, să ia atitudinea pe care a luat-o? Nu cădea asupra-i înainte de toate datoria să dea victimei toată reparația, și fără preocupare? E vinovat, față de acest băiat și nu se simte dator să se pună la dispoziție necondiționat? Ce înseamnă atunci toate aceste rezerve „pentru uz particular”, toate aceste telegrame „scandalizate”, aceste vorbe trimise d-lor Vaida și Goga, că nu înțelege să mai dea vre-o nouă lămurire, etc?

Pentru ce, sau mai bine zis pentru cine este atât de jenat Excelența Sa?

În ce mă privește, socot că acest fapt chiar dovedește că d. Kristóffy nu s'a putut pune într-o situație atât de inextricabilă numai de dragul aceluși Goga, al cărui nume nu l-a cruțat niciodată; precum văd aci încă o dovadă, că Goga nu are atâtea putere asupra Excelenței Sale încât să fie în stare de a-i impune orice atitudine, — altfel aceste aice „scandalizate” nu ar fi fost cu putință.

Singura concluzie posibilă e, că d. Kristóffy s'a pus într-o postură atât de defavorabilă, numai pentru că în fața unui om pe care în adevăr nu-l văzuse niciodată nu putea să afirme contrariul (altfel se expunea de a fi tras și în judecată); dar în același timp Excelența Sa par'că nu voiește să dea pe față, pentru un motiv sau altul, adevăratul izvor al informațiilor sale. În această privință e foarte caracteristică mărturia d-lui Milan Hodza, că în discuția ce a avut cu d. Kristóffy acesta par'că se ferea să dea lămuriri mai deslășite asupra disensiunilor dintre români. De unde provenea această rezervă? Pe Goga doar îl și numise deci nu dorința de al cruța pe acesta este motivul ei adevărat. Dar precum am spus nimeni nu e drept să ceară lui Goga de a lămuri toate aceste nedumeriri de cari el nu este vinovat. Nu le pot lămuri nici eu, dar nici nu mă interesează toată discuția fiindcă chiar din nedumeririle acestea rezultă nevinovăția lui Goga. Dacă sunt permise cu acest prilej toate ipotezele, ele sunt cu desăvârșire inutile în cauză.

Toată problema se rezumă într-o întrebare foarte simplă.

Sau cuvintele d-lui Kristóffy trebuiesc luate ca un adevăr neprihănit și dela sine; atunci toată discuția este închisă ori dimpotrivă aceste cuvinte nu ne pot inspira nici o încredere și atunci toate comunicațiunile sale anterioare mai pot servi de temei pentru o acuzație atât de gravă, mai ales după ce au fost și retractate?

Nu cred că în situațiunea aceasta oricine ar mai putea avea cea siguranță de convingere, pe care o poseda d. Vaida în momentul în care își formula acuzarea.

III

Îmi rămâne încă de analizat un fapt care a apărut ca un motiv formal care ar fi împiedecat descoperirea adevărului, — intervenția d-lui Bocu. Personal regret nespun această intervenție fiindcă ea de fapt a slujit pentru a complica soluțiunea. Dar din cercetarea faptelor ce astăzi se pot stabili rezultă că această intervenție nu poate fi considerată ca o voită violare din partea d-lui Goga a procedurii stabilite de juriu.

D. Bocu a fost plecat la Budapesta nu numai înainte ca d. Goga să fi știut hotărârea juriului asupra procedurii de urmat dar chiar înainte ca juriul să fi fost hotărât ceva de fapt în această privință, în seara din 9 ian. a. c.

În momentul, când d. Tăslăuanu, bărbatul de încredere al d-lui Goga a fost pus în situația de a-i comunica hotărârile juriului în d. a. din 10 ian., nu numai că interviewul d-lui Bocu avusese loc, dar și rezultatul fusese comunicat la Arad cu vre-o 6 ore înainte de sosirea acolo a d-lui Tăslăuanu.

În orice caz nu se poate reproșa d-lui Goga acest demers, care deși nu s'a opus la plecarea d-lui Bocu, dar nici nu a fost inițiatorul acestei intervențiuni.

Toată această fatalitate se explică prin starea sufletească în care se află Goga. El știa numai atâtea, că el nu a fost la Kristóffy, și, în fața siguranței, cu care i-se aducea acuzația fel de fel de ipoteze fantastice îi treceau prin gând: O fi un complot infernal, o fi o mizerabilă tradare din partea cuiva? Nu găsea nici un răspuns. Tocmai în acest moment, în ziua de 9 ian., el îmi adusesse telegrama de chemare, în trebuința sufletească de a avea pe lângă sine un om în ale cărui sentimente și judecată avea încredere. Din nenorocire am sosit prea târziu.

Ori cum ar fi, înțeleg, că motivele formale să poată opri lucrarea unui juriu, dar în acest moment nu suntem în fața unui juriu și întru cât privește fondul chestiunii am arătat că intervenția d-lui Bocu nu poate avea cea putere fatală, ca să poată împedece pentru vecie aplanarea acestui conflict.

IV.

Concluzia.

Din toate faptele și considerațiunile de mai sus se impune următoarea concluzie:

Octavian Goga și Al. Vaida, sunt numai victime ale unui fatal concurs de împrejurări.

Adevărul ce răsare cu o putere invincibilă în conștiința mea din această, poate, prea lungă expunere îl pot rezuma în puține cuvinte:

Octavian Goga nu este vinovat, el nu a fost la d. Kristóffy.

Al. Vaida și-a formulat acuzațiunea în ziua de 24 dec. v. întemeiat pe informațiuni autentice fiind deplin conștient de dreptatea acuzațiunii.

Deci rezultă, ca ultima concluzie, că d. Al. Vaida trebuie să renunțe la acuzația sa, iar d. Octavian Goga trebuie să recunoască buna credință a d-lui Al. Vaida.

Sunt fericit, că am putut contribui la lămurirea și aplanarea acestui tragic conflict, care se poate declara închis.

Budapesta, 1912 februarie 7.

C. Stere, (m. p.)

De acord cu concluziunile de mai sus, declarăm și noi incidentul închis.

dr. Alex. Vaida-Voevod.

Octavian Goga.

Pentru conformitate:

C. Stere.

Trialismul. — Declarațiunile banului. Banul Croației dr. Cuvai Ede a declarat, unui ziarist printre altele și următoarele asupra trialismului și a raporturilor politice maghiare:

„Trialismul în Croația nu are în Croația un partid constituit independent. Tendințele trialiste în Bosnia și Herțegovina până la anexiune au fost reprezentate numai de fostul partid starcevician unit, în baza programului din 1894 și de acesta destul de slab și foarte puțin agresiv. Protestează apoi contra acuzei că el persecută presa. N'a contestat decât acele publicațiuni cari fără temei agită poporul. Dela anexiune în Croația împrejurările s'au schimbat simțitor. Partidul starcevician dela această dată a început o acțiune trialistă mai hotărâtă și mai îndrăzneată iar acum în urma conferinței ținută de partidele autonome din Croația, Slavonia, Herțegovina, Dalmația și Istria tendințele sale au primit un sprijin puternic. Acele aspirațiuni idealiste cu cari unele partide își împodobesc programele nu sunt ase lua în seamă. Trebuiesc însă strict

stabilite acele hotare, cari nu se vor putea trece și îndată ce s'ar ivi aspirațiuni separatiste să se ia toate măsurile necesare.

Înainte de a pleca în Croația banul va vorbi și cu contele Khuen. Studenții croați și sârbi au ținut o întrunire demonstrativă. Mai mulți vorbitori au atacat disolvarea volnică a dietei croate și autoritățile din Zagreb pentru conflictul cu studenții. S'a protestat contra banului și a contelui Khuen Héderváry.

Adunarea a adus un proiect de rezoluție prin care condamnă actualul guvern croat și își exprimă sentimentele de simpatie față de studenții din Zagreb și față de bărbații politici croați și sârbi.

O altă întrunire de protestare contra guvernului Cuvai a avut loc în Graz, organizată și aici de studenți. Dr. Milos Starcevicci vorbind despre raporturile politice din Croația a declarat că partidele opoziționiste vor lupta unite contra banului Cuvai.

*

O adunare mare națională a sârbilor din Bosnia. Fracțiunea radicală Kocić, care s'a rupt de clubul dietal al sârbilor din Bosnia, agită în toate părțile țării contra acestui club. I-a și succes să câștige aderenți în mai multe cercuri electorale, fiind agitația și favorizată de împrejurarea, că o parte a populației sârbe e neîndestulată cu ținuta clubului. Anume clubul dietal a conlucrat și el la aducerea legii, prin care răscumpărarea emeților (proprietari privilegiați) este numai facultativă iar nu obligatoare, cum ar fi dorit mulți. Clubul dietal sârbesc pentru clarificarea situației și justificarea demersului său va convoca o adunare mare națională a sârbilor din Bosnia.

*

Epitropia fondului pentru ajutoarea ziaristilor români din Ungaria intrunindu-se marți în 24 ianuarie (6 februarie) 1912 la Vinerea sub prezidiul inițiatorului acestui fond, d. dr. Ioan Mihu, a luat la cunoștință aprobarea literilor fundamentale prin ministrul internelor, a luat la cunoștință conturile acestui fond prezentat de d. dr. Enea Papiu în numele institutului „Ardeleana” care administrează gratuit fondul, a stabilit normele provizorii relativ la lucrarea epitropiei până la stabilirea unui regulament intern definitiv, iar în scopul augmentării fondului a decis a trimite adrese speciale comitetului partidului național și centralei băncilor române cerându-le sprijinul moral și material, a redacta un apel către întreg publicul cu tragere de inimă pentru ameliorarea sortii ziaristilor români din Ungaria, a iniția conferințe, serbări și petreceri în beneficiul fondului, a ruga redacțiile ziarelor românești ca prin comunicate stabile, inserate cel puțin odată la lună în coloanele ziarelor să țină treaz interesul publicului pentru acest fond și în fine întreginduse epitropia s'a constituit în modul următor: prezident, dr. Valeriu Branisce, locuitor de prezident dr. Ioan Lupaș, secretar Ioan I. Lăpădatu.

Darul de Anul nou al „Pop. Român”

Transport: 933 abonamente, 3711 cor.

Au mai dăruit următorii:

- 232. Teodor Simoc, preot în Érăbrány 3 ab. 12 cor.
- 233. Dr. Teodor Teimer, Bogșa-mont. 1 ab. 4 cor.
- 234. N. N. America 5 ab. 20 cor.
- 235. Ioan Pop preot, în Turț (Ugoesa) 2 ab. 8 coroane.
- 236. Ioan Popp, avocat Buteni 5 abon. 20 coroane.

Total: 949 abonamente, 3775 cor.

Prinos

Hohotind fugea la vale
Prahova — și cu mândrie
Spune Peleşului veste —
Vestea cea de bucurie...
Și zimbeau... Să ști iubite,
Că micuțul despre care
Eu'ți spun e o comoară;
E o stea strălucitoare
Pentru-a noastră țărișoară.

Și când Prahova grăise
Vântul prinse vestea bună
Și plecă cu ea pe plaiuri
Și pe-a munților cunună.
Și cânta cu ei pădurea
Și șopteau brazii pe munte.
Ceva nou fior de viață
Se trezi — Și zine multe
Alergau la ursitoare
Vestea mare s'o asculte...

„Eu puteri 'i dau să poată
Tot din jurul lui să vadă
Și pentru grandomanie
Din peniță-i fac o spadă; —“
„Eu gândirea lui curată
S-o îndrept către altarul
Taliei noastre părăsite
Să-i serviască — cu totul darul.“

Șase-zeci de ani trecură
Valuri peste noi de-atunci
Decând Prahova grăise
Hohotind prin văi și lunci;
Decând dela ursitoare
Cel mai sfânt dar a primit
Pe care cu prisosință
Pentru neam l'a implinit.
Azi tu Prahova iubită
Poți cânta de nou cu fală
Căci micuțul tău de-atuncea
E mândrie națională;
Astăzi neamul care geme
Apăsat de multă jale
Cu primos genușul pl-acă
Și să 'nchină muncii Sale.

Arad, 1912.

Maria Cloban.

Consiliul ministrilor. Membri cabinetului ungar au ținut joi la 10 ore a. m. sub prezidenția prim-ministrului un consiliu, în care contele Khuen a referat despre decursul pertractărilor în Viena. În aceasta conferință de sigur s'a discutat și situația politică.

Până acum guvernul n'a luat nici o poziție față de pretenșiunile opoziției. Acum în urma pertractărilor din Viena și va preciza punctul său de vedere și după o prea alabilă învoire a împăratului va face propuneri opoziției pentru delăturarea obstrucției. Se crede că marți prim-ministrul va lua cuvântul în parlament și și va expune punctul său de vedere. Consiliul a durat până la 2 ore fără un sfert. Despre consiliu s'a publicat oficios numai că cu ocaziunea aceasta contele Khuen a referat despre mersul pertractărilor din Viena și despre rezultatul acestora.

O declarație alui Haldane. Un colaborator dela „Vossische Zeitung“ l'a întrebat pe ministrul de război al Angliei, că oare petrecerea lui în Berlin contribuie-va la ameliorarea relațiilor dintre Germania și Anglia, la ce acesta i-a răspuns: „Nimic nu mi-ar cauza o bucurie mai mare decât aceasta! Simpatia mea față de Germania e atât de cunoscută, încât numai trebuie să o mai accentuez. Eu am avut acum în Berlin convorbiri foarte importante și de sigur voi avea încă multe de aceste nu de mai puțină valoare și sperez din

toată inima că fiecare convorbire duce cu un pas mai departe buna înțelegere între Germania și Anglia“.

Haldane invitat de împăratul Wilhelm. Din Berlin vine știrea: Ministrul de război englez Haldane a fost pe Joi invitat de împăratul Wilhelm la un „Dejeuner“ la care a luat parte și cunoscutul financier Ernest Cassel și mai mulți oficiali înalți ai imperiului.

Războiul în Europa. Cu data de 9 februarie n. se primește din Constantinopol următoarea știre: Ambasadorul Turciei în Petersburg a anunțat Poarta printr'o notă oficială despre o adresă ce a primit ministerul de externe rus din Roma, conform căreia Italia e hotărâtă a începe bombardarea porturilor turcești din Europa și a nu mai întârzia deci cu acțiunea flotei contra Turciei europene. În astfel de împrejurări — se spune în notă — Rusia e silită să reînnoiască față de Turcia pretențiunile de a-i deschide Dardanelele pentru vasele rusești. Marele vizir a ținut ieri seară un consiliu de miniștri în care s'a luat hotărârea ca în fața amenințărilor italiene să expulzeze fără considerație pe toți italienii aflați în Turcia.

Iadul dela Oradea-Mare

Rândurile ce le primim dela Oradea-mare și pe care le publicăm mai jos sunt un strigăt de durere, pe care numai aceia, care nu au cunoscut brutalitatea urmașilor lui Arpad și nu au sângerat sub neconținutele umiliri ale mândriei rânite, nu-l vor putea înțelege.

De mai multe săptămâni viața feciorilor români trimiși în institutul latin dela Oradea-mare, cu bani românești, este un adevărat iad.

Credem că nevroza absurdului șovinism maghiar, care bântuie întreaga viață publică a acestui stat începând cu parlamentul și până la cel din urmă agent polițienesc, lăsase curat cel puțin locașurile de reculegere și de educație creștină, cum este și institutul catolic dela Oradea-mare. Ei bine nu a rămas nimica neatinse de această absurdă furie.

Iată ce ne scrie corespondentul nostru:

Martirul teologilor români dela Oradea-mare.

În momentul când iau condeiul să scriu sunt încă sub stăpânirea emoției ce mi-au provocat cele auzite dela câțiva teologi români adăpostiți la seminarul latin de aci.

Viața bietilor noștri feciori trimiși la acest institut, unde au să învețe, prin pilda dascălilor lor, virtuțile fundamentale ale creștinismului iubirea, credința, speranța, este un martiriu, cum nici în cele mai negre timpuri, ale celei mai absurde închiziții, nu-și găsește seamăn.

Vă redau aci câteva fragmente din conversația ce am avut cu câțiva din teologii noștri spre a judeca și d-nia voastră.

— De când cu pacea maghiaro-română a prefectului Miskolczy la masa episcopului Radu — vor fi 3 săptămâni, spuneau teologii, — liniște nu mai avem. S'au dat legi peste orânduiele seminariile în virtutea cărora nu ar fi iertat să ne vorbim limba noastră română.

— Da „legile“ nu-s totdeauna pentru aceia date ce ar fi menirea lor, ci sunt piedeci artificiale în cari nu ne-am împedecat. Am vorbit mai departe, așa cum ne-a dictat conștiința. Însă teologii de rasa arpadiană ne-au luat în goană. Tesaurile limbei asiatică, „proști“, „obraznici“ și câte, care nu se pot traduce în limbă europeană, sbura la adresa noastră. E adevărat că de se uită măgar în oglinda lacului, măgar vede și de bucurie improașcă. Datorința omului să-l ocolească.

— La cor firește că cu aceia cari te huiduiesc pentru credința ta românească n'o să poți să iei parte. Orice tentativă ademenitoare în aceasta privință am respins-o.

— Lucrurile au ajuns înaintea „dreptilor“ superiori și Ilustrul rector, episcop titular, dr-ul Lányi au făcut judecata. Au dat deplină dreptate

celora cari ne-au huiduit în chipul brutal și ne-au amenințat pe toți cu eliminare, de nu ne vom supune judecării; adeva înghiț în gol și taci și cântă în cor cu cine te pălmuește pentrucă te folosești de dreptul tău natural.

— Totodată ne-au pus în vedere că, acel ce vorbește în limba română de acela se va scăpa seminarul pe vecie.

— Atmosfera ucigătoare ne omoară, din când în când zimbim îngălbiniți de mânie. Căci n'ai încăt, la episcopul tău în zadar bați, nu'ți poate ajuta. În casă la străin el nu poate face nimic.

M'am depărtat cuprins de groază, câtă tărie am admirat. A suferi mut și a nu zice nimic. Abia poți scoate vorba, care desvălește fărădelegi nemaipomenite. O întrebare și nu pot da răspuns; cum poate să fie viața teologilor români între zidurile seminarului. Scris românesc nu văd în mâna lor toate ziarele române afară de „Unirea“ sunt interzise și acum vorba li-e oprită“.

In momentul de a da la cules aceste rânduri, mai primim din Oradea-mare următoarea știre:

Onorată Redacție!

„Vă rugăm să publicați în ziarul D-voastre cazul revoltător că toți teologii români din Oradea au fost eliminați pentrucă nu s'au supus unei „legi“ în vârtutea căruia a fost interzis a vorbi în limba română între zidurile seminarului și pe stradă la preumblări; 16 teologi deodată!“

Cu deosebită stimă: M.

Va să zică stipendiștii noștri dela Oradea-mare în Nr. de 16, au fost eliminați afară dintr'un institut catolic-creștin pentru că au îndrăznit să-și vorbească limba lor.

Așa dar limba noastră este o limbă blestemată care nu trebuie vorbită și a cărei rostire este pedepsită ca cel mai mare păcat.

Asupra acestui caz vom reveni. Nu putem să ne împăcăm cu gândul unei așa de mari infamii.

Până atuncea trimitem celor 16 teologi salutul nostru. Prin stăruința și hotărârea cu care-și iubesc limba neamului lor ei au făcut dovada că vor fi buni creștini și buni păstori ai neamului.

Căci acela care nu se obișnuiește din copilărie să țină până la ultima consecvență la idealul și la convingerile sale acela nu va putea fi bun creștin.

Ii felicităm dar pentru ținuta lor bărbătească. Fapta lor este din acelea care, ori ce urmări ar voi să-i dea sugrumătorii neamului nostru, ea nu se poate să nu miște sufletele generoase ale neamului nostru.

Scrisoare din Iași

O măreață și demnă întrunire de protestare convocată de studențimea ieșeană în ziua de 23 ianuarie 1912, în sala Pastia.

După pronunțarea verdictului infam de achitare a calomniatorului Socor, verdict ce nu era al opiniei publice cinstite, ai cărei reprezentanți ar trebui să fie jurații, ci al celor opt jurați înscrși în clubul dlui Bădărău (căci patru jurați cinstiți și conștiinți de dreptatea cauzei au fost pentru condamnarea calomniatorului) — era deci verdictul clubului dlui Bădărău, se impunea dela sine sufletelor tinere și curate, după cum spunea în manifestul de convocare al studențimei, precum și opiniei publice cinstite și conștiințe a Iașului să-și dea adevăratul și dreptul verdict în această chestie și acest verdict a fost dat.

La convocarea studențimei ieșene a răspuns o mare mulțime de cetățeni din toate straturile sociale, a răspuns studențimea bucureșteană prin delegatul ei și prin o telegramă de aderare, au răspuns bunii români din toate unghiurile țării prin telegramele și scrisorile lor călduroase, au răs-

puns în sfârșit chiar unii dintre profesorii universitari pentru ca alături de studenții lor să protesteze cu toată indignarea și energia lor contra calomniilor ce s'au rădicat contra unuia dintre cei mai demni, mai muncitori și mai merițoși reprezentanți ai științei și culturii românești, d. A. C. Cuza. Rar se poate vedea și de mult n'a mai văzut Iașul, o manifestare așa de impunătoare și de sinceră ca aceasta.

Intrunirea s'a deschis la orele 3 p. m. și cel dintâi care a luat cuvântul a fost d. H. Dăscălescu președintele centrului studentesc din Iași, multumind cetățenilor pentru bunavoiața ce au avut de a răspunde în număr așa de mare la chemarea studențimei și propune de președinte al întrunirii pe d. doctorand în medicină N. Ionescu-Govora.

D. Ionescu-Govora luând cuvântul protestează contra obrăzniciei de care a dat dovadă în timpul procesului calomniatorului Socor sprijinindu-se pe anumite cluburi politice al căror reprezentanți îl și apărau în proces, protestează contra presei tachiste jidovite din localitate, care nu s'a sfiit de a calomnia în chipul cel mai ordinar pe cei mai cinstiți reprezentanți ai justiției. D. președinte al curții — Sturza și d. procuror Adam Bercea, înfierează îndrăzneala d-lui Bădărău care n'a ezitat de a-și declara principiile sale insultătoare pentru neamul nostru, care după d-sa n'ar putea trăi fără elementul jădovesc.

Ia apoi cuvântul d. Iamandi, student în Iași, care în cuvinte energice și simțite s'a ridicat în contra împrejurărilor create de anumiți oameni corupți și corupători, cari au conlucrat la pronunțarea unui asemenea verdict nedrept. D. Bădărău nu s'a adresat juraților ci membrilor clubului său. Declară că mai bine le va fi să piară toți cei ca d-sa tineri și însuflețiți de idealuri curate, decât să ajungă vreodată în serviciul și de partea acalora ce fac în prezent în țara noastră un cult din imoralitate.

D. Profesor universitar Leon Cosmovici, mișcat de măreția acestei întruniri, cere cuvântul din sală și e primit la tribună în aplauze și ovațiuni. D-sa spune, că ca un vechiu profesor, de 30 de ani, și vine și azi cu aceiași iubire de neam cu care a venit și acum 30 de ani când dăduse peste țară plaga socialismului.

Protestează contra d-lui Bădărău, care deși fost ministru al dreptății a îndrăznit să ia cuvântul contra științei și culturii românești pentru a apăra o secătură ca Socor. Laudă pe d. Cuza, despre care spune că este concretizarea științei economice naționale, că nu poate fi judecat ci numai iubit și stimat. Indeamnă pe studenți să rămână și mai departe statornic credincioși idealurilor lor, zicând că rău voitorii neamului își vor primi mai curând sau mai târziu răsplata, care nu poate fi alta decât ușile temniței.

Este aclamat și primit cu ovații la tribună d. Matei Cantacuzino, unul dintre cei mai buni, mai iubiți și autoritari profesori universitari din Iași. Prin cuvintele ce a spus, prin declarațiile ce a făcut, d-sa a dat un adevărat verdict de o greutate incomparabilă cu acela al juraților. D-sa începe prin a spune că aceasta nu e o întrunire politică, ci e întrunire de protestare nu în contra lui Socor, care nu merită așa ceva, nici contra verdictului și nici contra atacurilor cărora d. Cuza, un aprig luptător politic ce este, e expus. Se cere însă o condiție, ca atacurile să fie însuflețite de o credință. D. Cuza e însuflețit de o credință care e scumpă în țara aceasta, cu așa de puține credinți și zăre ne însuflețește pe toți și deci protestăm contra lipsei de respect ce s'a arătat față de credința d-lui Cuza în atacurile ce au căutat să i-le dea.

Oratorul spune că nu vorbește de verdict căci ar trebui să alunece cu vorba asupra legăturilor ce au provocat acel verdict și ar ajunge prea departe. Vorbind de opera d-lui Cuza spune că s'a impus cercurilor culturale cele mai înalte și ca urmare l'a adus pe d. Cuza unde se află, spune că orice operă poate fi criticată, dar critica trebuie făcută cu bun simț, ceia ce nu constituie cazul d-lui Socor, a căruia critică, spune d. profesor este cea mai

murdară citire pe care a avut curajul, tristul curaj, să o facă. Așa stând lucrurile, astfel de atacuri nu-l pot atinge pe d. Cuza, nici nu pot slăbi legăturile de dragoste și de stimă dintre d-sa și colegii, studenții, amicii și admiratorii domniei sale. Sfătuiud pe studenți să-și facă din iubire principiul conducător al vieții lor, iubirea de neam, iubire de dreptate și de adevăr, iubire fără amestec de ură, iubire atotputernică, pentruca prin acest principiu să iasă învingători în toate cauzele sfinte ce vor apăra, își termină cuvântarea d-sale astfel:

„Am venit pentrucă eram sigur că manifestația d-voastră va fi de o înălțime atât de superioară în cât toată suflarea independentă care crede ca și d-voastră să se poată alătura la dânsa“. Aplauze entuziaste și ovațiuni au acoperit aceste cuvinte, iar d. președinte al întrunirii Ionescu-Govora mulțumește călduros d-lor profesori Cosmovici și Cantacuzino precum și acelor profesori ce mai erau prezenți la întrunire fără a lua cuvântul, pentru acțiunea d-lor de solidarizare pentru cauza dreaptă.

Se dă apoi cuvântul d-lui Tașcă reprezentantul Centrului studentesc universitar din București, care arată că studențimea conștientă de datoria ei, ca o gardă de onoare a culturii românești, vine să protesteze azi în contra atacurilor și loviturilor ce caută să se dea culturii și celor mai înalte instituții culturale ale neamului nostru, în persoana unuia dintre cei mai demni reprezentanți ai acestor instituții.

Arată sistemul din care aceste calomnii fac parte, deducând că sunt adevărate atentate la însăși viața neamului nostru, care trebuesc demascate și înfierate cu toată energia.

S. Sa Părintele Popescu luând cuvântul spune că verdictul ce s'a dat ar fi spre norocul nostru. Arată împrejurările în care s'a înființat curtea cu jurați, cum aceste împrejurări nu mai există, cum curtea cu jurați nu mai corespunde nevoilor zilei de azi și prin urmare norocul nostru este că cu această ocazie am putea porni o acțiune de propagandă pentru desființarea acestei instituții care e mai mult dăunătoare societății, după cum s'a dovedit și în cazul de față.

Se dă apoi cuvântul d-lui Coroi, avocat care a pledat pentru d. Cuza în proces și care prin o documentată și simțită cuvântare face dovadă strălucită a dreptății cauzei d-lui Cuza.

D. Coroi semnalând acuzațiile calomnioase de plagiat pe care d. Socor le ridică, spune că d. Cuza n'a venit să ceară un brevet de originalitate dela jurați, cari nu erau competenți în a-l da, ci a venit determinat de faptul că fiind atacat și calomniat prin o anumită presă să dea înaintea opiniei publice explicațiile necesare și să ceară pedepsirea calomniatorului. Arată mai departe care este originea operei „Despre poporație“. D. Cuza observând scăderea poporației creștine și creșterea celei jidovesti în toată Moldova și cu deosebire în Iași s'a întrebat care ar fi cauza acestui fenomen, iar răspunsul la această întrebare a fost opera „Despre Poporație“ în care d. Cuza pornind dela teoria economistului Malthus și rezumând toate sistemele tuturor economiștilor bazate pe teoria lui Malthus, după critica acestor teorii, își formulează teoria sa proprie asupra poporației, iar această teorie aplicând-o la starea de lucruri din țara noastră propune soluții practice. Aceste soluții practice nu conveneau străinilor și susținătorilor lor, dar pentru că teoria nu se putea combate, fiind dreaptă, s'a născocit acea acuzație calomnioasă de plagiat, care se bazează pe punerea pe două coloane a unor fragmente din partea în care se face rezumatul teoriilor economiștilor străini, pe care d. Cuza i-a citat de zeci de ori, citații de nume pe care calomniatorul le ignorează sau le omite. D-lor cu acest sistem de a acuza, poate fi acuzat de plagiat orice om care a scris câteva rânduri măcar, zice d. Coroiu. Despre verdict spune că nu se va ocupa, ca unul ce a pledat în proces; jurații însă vor da seamă înaintea conștiinței lor de actul de nedreptate ce l'au făcut, atunci când va fi dispărut legă-

turile politice de care s'au lăsat influențați când au dat verdictul.

Vorbind de urmările procesului spune, că Socor se va scobori în întunericul din care spre nenorocirea lui s'a ridicat o clipă. Va rămânea însă opera d-lui Cuza până la înălțimea căreia nu s'a putut înălța nici calomniatorul, nici jurații, va rămâne apărarea strălucită a d-lui Cuza care a luminat toată lumea cinstită și conștientă, va rămânea verdictul de achitare pronunțat de jurați ca un trist document al vremurilor noastre, și va rămânea verdictul de dreptate pe care îl rostește astăzi conștiința revoltată a țării, ca un omagiu celui prigunit și calomniat și care va însemna un monument în lupta pentru trezirea conștiinței naționale românești.

Mai ia cuvântul d. avocat C. Sturza, care spune, că deși nu este adeptul politic a d-lui Cuza, totuși când e vorba de a apăra adevărul și dreptatea nu poate fi vorba de deosebire de păreri și deci se unește și d-sa în a protesta energic contra calomniilor aduse de d. Socor asupra unui om de cinstea și meritu d-lui profesor Cuza.

Arată, că verdictul juraților e dăunător din trei puncte de vedere: 1) dăunător culturii, întru cât starea culturală aproape începătoare în care ne aflăm, văzându-se cât de ușor se poate sfărâma munca cuiva, acei ce ar voi să muncească pentru înălțarea culturii și-ar perde curajul necesar la o asemenea operă; 2) din punct de vedere moral întrucât călcarea în picioare cu așa ușurință a adevărului și a dreptății nu este decât de natură de a scădea moralul publicului; 3) din punct de vedere politic întrucât se încurajează banditismul politic în presă, lucru ce vatămă viața neamului nostru. Face apel la toți bunii români, iubitori de neam de a face abstracție de ideile lor politice pentru moment, pentruca în unire să poată duce lupta de stărpire a banditismului în presă, asigurându-se astfel numai, o dezvoltare sănătoasă și prielnică a neamului.

Incheindu-se astfel seria cuvântărilor din cauza orelor înaintate, renunțând de a mai vorbi un număr de încă de 5 persoane înscrise, se dă citire telegramelor de aderare din partea d-lui N. Iorga, a centrului studentesc din București și altor persoane din diferite părți ale țării.

Toată mulțimea de studenți și cetățeni care au luat parte la întrunire au format un impozant cortegiu, care în frunte cu steagul „Centrului studentesc“, în strigăte de „Trăiască d. Cuza“ și cântând „Deșteaptă-te Române“ au pornit să facă o călduroasă manifestație de simpatie d-lui Cuza, Ajunși acolo atât președintele întrunirii, d. Ionescu-Govora cât și alți oratori, i-au adresat d-lui Cuza cuvinte călduroase, asigurându-l de simpatia și încrederea studențimei și a tuturor românilor conștienți și cinstiți, la care d. profesor Cuza adânc mișcat a răspuns că nici un verdict cât de favorabil nu i-ar fi dat satisfacția pe care i-o dă acest verdict al opiniei publice adevărate și cinstite, căreia îi mulțumește din suflet. Făgăduiește că va munci și mai departe cu stăruință și mai mare întru răspândirea cât mai largă a ideilor mântuitoare pentru neamul nostru, și totodată va lupta cu puteri întărite de această satisfacție pe care publicul românesc i-o dă, contra acalora, cari atențază la viața neamului nostru, demascându-i și înfierându-i dupăcum merită.

Manifestanții au mai mers să manifesteze acasă la d-nii profesori Cosmovici și Cantacuzino, pentru iubirea pe care au arătat-o pentru adevăr și dreptate, iar în urmă s'au împrăștiat în ordine dela această ca și o săbătoare, cu sufletele înălțate ale oamenilor convinși că și-au făcut datoria.

Și dacă verdictul de ieri al juraților, a celor 8 jurați ai clubului d-lui Bădărău este semnul caracteristic, este ecoul unui mediu social corupt, năvălit și plin de păcate, apoi acest mediu este al Iașului care se duce, pe zi ce merge dispărând tot mai mult și făcând loc unui alt Iași, Iașului care vine plin de speranțe și de conștiință națională al cărui strălucit semnal, cu drept cuvânt trebuie socotită manifestația sinceră și înălțătoare de azi.

In interesul propriu aranjată cu gust, corespunzătoare de crăcin obiecte pentru ornamente și de folos, în Mare depozit în rame pentru fotografii, pe cari le pregătesc cu preț ieftin.

recomand onor. public să privească expoziția din cele mai moderne depozit foarte mare.

FISCHER MÓR comerciant de lămpi de porcelan și obiecte pentru ornament.

A r a d, Piața Andrásy Nr. 20.

Telefon pentru oraș și comitat Nr. 568.

INFORMAȚIUNI

Arad, 10 februarie n. 1912

Luni fiind sărbătoare, sfinții Terei Ierarhi, numărul viitor al ziarului nostru va apare marți noaptea.

In chestia tricolorului dela balul Reuniunii. Și acum, după ce cuvioasa „Tribună“ se răfoiește a indignare, primim informația că în adevăr două domnișoare, la intervenția unor membrii din comitetul aranjator, au îndepărtat tricolorul național din îmbrăcămintea lor.

Noi am scris numai după ce primisem informații sigure și se înțelege menținem cele scrise până când nu vom fi convinși de contrarul.

De altfel, noi în numărul de ieri am polemizat cu ziarul maghiar „Aradi Közlöny“ care scrisese rânduri insultătoare la adresa noastră:

„Momentul cel mai însemnat al balului ținut în otelul „Crucea albă“ era să fie întâlnirea celor două fracțiuni ale taberei românilor din Ungaria... Inșă pe neașteptate întâlnirea aceasta a fost împiedecată la dorința expresă și foarte echitabilă a general-majorului Belafalvi Pekete Miklos din Arad... (sublinierile sunt ale ziarului maghiar).

La dorința generalului apoi comitetul aranjator a rezolvit chestia delicată așa că n'a invitat la bal părțile răsboinice opuse. Astfel n'au luat parte la bal nici Vasile Goldiș, nici dr. St. C. Pop, nici dr. Ion Suciu și nici Sever Bocu (acesta da. N. R.)

Deci Valahii aveau să dea, pentru invitații străini, un spectacol demn de ei și numai o înaltă intervenție străină a putut da acestei petreceri demnitatea cuvenită.

Iar „Tribuna“ se indignează că noi protestăm împotriva acestei insulte a ziarului maghiar, care scrie că un deputat român și doi membri ai comitetului nostru național n'au fost invitați spre a se evita o încăerare și deci un spectacol penibil pentru invitații străini.

Și nici „Tribuna“, nici chiar comitetul aranjator, nu găsește de cuviință să dea un răspuns, o lămurire, pentru publicul românesc în ceea ce privește afirmațiile lui „Aradi Közlöny“, care ne-a adus și știrea că „comitetul aranjator, de teamă ca nu cumva poliția să considere aceasta ca demonstrație, a cerut celor două domnișoare să depună brânele roșu-galben-albastru (sublinierile ziarului).“

„Tribuna“ nu are nimic de observat asupra acestor afirmații ale lui „Aradi Közlöny“, care împreună cu toată presa maghiară de altfel, e tribunist...

Caragiale la „Comoedia“. Din București ni se comunică: Cercul literar și artistic al teatrului „Comoedia“ a organizat pentru duminică 29 ianuarie, la ora 3 p. m., un festival literar și muzical pentru sărbătorirea ilustrului maestru al literaturii române, I. L. Caragiale.

Festivalul acesta se dă cu concursul societății scriitorilor români și al societății autorilor dramatici români, ai căror membri vor citi din operele lui Caragiale.

Orchestra teatrului „Comoedia“ pregătește pentru acest festival un program extraordinar.

Principesa Maria va onora cu prezența sa festivalul, la care vor asista și unii dintre d-nii miniștri.

Tot pentru sărbătorirea maestrului Caragiale artiștii teatrului „Comoedia“ vor reprezenta luni seara, 30 ianuarie, hazlia comedie, „D'ale Carnavalului“, una din nemuritoare capodopere ale jubilarului.

Spectacolul va începe cu monologul „Intâi Aprilie“ de I. L. Caragiale, zis de directorul de scenă al teatrului „Comoedia“, d. Ion Manolescu.

Sociologul italian Scipio Sighele publică în „La Revue“ un articol de actualitate: „Tripolis și naționalismul italian. Pune în legătură directă războiul actual cu răspândirea ideilor naționaliste, al căror principal propagator este Enrico Corradini. Naționalismul italian se poate formula în următorul principiu fundamental: „Nevoia pentru orice națiune, și mai cu seamă pentru o națiune foarte bogată în oameni cum e Italia, de a da avânt propriei sale energii; necesitatea, prin urmare, de a nu ne include într'un sistem preconcepțiu de politică mioapă, care nu privește dincolo de frontiere; necesitatea, deci, de a privi în față, cu celelalte mari națiuni, chestiunile mondiale, pentru a participa la deslegarea lor, pentru a contribui la răspândirea culturii latine“. Aceste idei au făcut ca Italia să nu se afirme în anul de sărbătoare 1911 numai prin expoziții și festivaluri, ci prin aceea dovadă de energie națională, care e cucerirea Tripolitaniei și Cyrenaiceii. Această cucerire nu folosește numai Italiei, care poate astfel să-și deschidă un drum peste mare pe un teritoriu de trei ori mai mare decât propriul ei teritoriu european, dar întregii rase latine, căreia îi oferă spre civilizare încă un țarm al mării ce fusese odinioară o mare curat latină.

Remarcabile sunt și scrisorile adresate lui Louis Roulangier de către Victor Hugo între 1829 și 1839.

Alexandre Bisson, autorul francez ale cărui comedii, farse și vodeviluri au fost atât de populare în deceniile ultime, pe toate scenele Europei, a decedat la Paris, în etate de 64 ani. Bisson e din școala celebrului Labiche. Piese sale de teatru sunt scrise cu mult bun simț. Acțiunea e animată, dialogul cu spirit. Numim acestea: „Un lycée de jeunes filles“ (1881); „Les surprises du divorce“ (1890); doară cea mai bună între creațiile sale); „Le controleur des wagons-lits“ (1898); „La femme X“.

Neregularități la un institut austriac. Soția arhiducelui moștenitor Francisc Ferdinand, ducesa Sofia de Hohenberg, a renunțat la protectoratul asupra școlii de fete, agricole și de menaj, din Österebach, lângă Scharding.

Din sorginte informată se afirmă că la această societate s'au petrecut mari neregularități cari au ajuns la cunoștința ducese de Hohenberg.

Tinerimea română dela institutul pedagogic-teologic din Arad invită la ședința festivă, ce o va aranja, duminică în 11 februarie (29 ian.) 1912, la orele 5 p. m. în sala cea mare a seminarului, pe lângă următorul program:

1. „Imn“, de L. Nicorescu, cor.; 2. „Viața și activitatea lui D. Tichindeal“, dizertație de P. Teranu, teolog curs II; 3. „Junimea parisiiană“, de N. Adam, cor.; 4. „Dormi în pace“, de A. Vlahuță, declam. de V. Medrea, teolog curs I; 5. „Bădișor depărțitor“, de L. Nicorescu, cor.; 6. Fragment din „Apus de soare“, de Delavrancea, predat de S. Șabău, teolog curs I; 7. „Să mergem“, de I. Mărășanu, cor cu acemp. de orhestră.

Invitări speciale nu se fac. Ofertele benevole se primesc cu mulțumită.

Scăderea populației în America. Scăderea nașterilor ajungând alarmantă în Statele-Unite, parlamentul din Illinois a votat un premiu de 500 lei fomeilor cari vor naște primul copil înainte de două ani dela căsătorie. Premiile se vor mări mereu după fiecare copil următor. Sumele necesare pentru aceste premii se vor lua din impozitul impuse celibatarilor.

Legislația greacă pentru protecția muncii. „L'Independance Belge“ din Bruxelles se exprimă în mod cu totul elogios față de recenta legislație greacă pentru protecția muncii, dar constată că în această privință Grecia a venit după România.

Neeroloage. Niculae Tincu preot gr-cat. în Ghirolt a răposat în 8 febr. n. în vârstă de 48 ani. Inmormântarea a avut loc azi în 10 febr. n. în cimitirul din Minthiul Gherlei.

— Silvia Drăgălina n. Popovici, soția dlui Patriciu Drăgălina președ. comunității de avere din Caransebeș, a răposat în 9 februarie n. Inmormântarea a avut loc azi în 10 febr. n. în cimitirul bisericii sf-tului I. Botezătorul, din Caransebeș.

— Moria A. dr. Iova n. Bogdan a răposat în 8 febr. în vârstă de abia 18 ani. Inmormântarea a avut loc azi în 10 febr. n. în cimitirul din Caransebeș.

Transmitem adânc întristatelor familii sincerele noastre condoleanțe.

Manuscripte ale lui Copernicus. Profesorul dr. L. A. Birkenmayer dela universitatea din Cracovia, autorul unei biografii monumentale a renumitului astronom (Ludwik Anton Birkenmayer Mikolaj Kopernik 1473—1543. W Krakowie 1900) a găsit în biblioteca universității din Upsala și în arhiva statului, din Stockholm, mai multe manuscripte originale, necunoscute până acum, ale celebrului Copernicus.

Căsătorie. D. Aurel Bozac auditor locotenent ces. reg. și-a serbat cununia la Beiuș în 7 februarie cu d-șoara Ileana Ghera, fiica directorului bunurilor episcopoești Alexandru Ghera. Sincere felicitări.

Notă. Comunicatul stabil a cărui publicare Vă cerem între știrile zilei, cel puțin odată la lună este următorul:

Să contribuim la fondul ziaristilor români din Ungaria!

Orice dar este a se trimite la adresa institutului de credit și economii „Ardeleana“ în Orăștie — Szászváros.

Scufundarea unui submarin. Din Portsmouth vine știrea, că submarinul englez A 3 s'a scufundat în urma ciocnirii sale cu canoniera „Harcad“ în dreptul insulei Wight. Ofițerii și oamenii submarinului în număr de 11 sunt socotiți ca perduți.

Încăerare între poliție și prostituate. Într-o casă din Berlin se cuibăseră, împotriva voinței proprietarului, numeroase prostituate. Proprietarul vru să le concedieze, dar prostituatele se împotriviră cu energie, așa că el fu nevoit să ceară ajutorul poliției. Una din femei se împotrivi totuși și poliției și se repezi cu cuțitul asupra unui polițist. Atunci acesta fu nevoit să tragă un foc de revolver, care răni pe femeie la umăr. Abia atunci prostituatele părăsiră casa.

Premierea unui aviator. Academia sportivă din Paris a conferit aviatorului André Beaumont premiul de 10.000 lei creat de Henry Deutsch.

300.000 lei pentru răzbunarea lui Al. Obrenovici. O telegramă din Belgrad anunță că regina Natalia a înscris în testamentul ei suma de 300.000 lei pentru acela care va răzbuna moartea fiului ei.

Impotmolirea unui vas francez. Vaporul francez „Artois“ care venea din Casablanca s'a împotmolit în fundul portului Tanger în apropierea râului. El Hack. Situația vaporului e destul de periculoasă din cauza furtunii.

MOBILE solide, frumoase și ieftine poți procura numai dela fabrica de mobile a lui : SZÉKELY ÉS RÉTI : Marosvásárhely, Piața Széchenyi Nr. 47.

Dovada că lucrurile noastre sunt bune și ieftine, este, că cercul clientelei noastre, crește pe zi ce merge. Dispunem de un asortiment mare în mobile pentru mirese.

Mobile pentru prânzitoare, dormitoare, saloane și pentru domnișii garçonii.

Prețuri extraordinar de ieftine!

Garnituri engleze de piele.

Persoanelor acreditabile se vinde și în rate. La cereri din provincie ne prezentăm în persoană cu bogatele noastre colecții de mustre.

Telefon nr. 214.

Raccordarea liniilor turco-bulgare. „Vossische Zeitung“ din Berlin anunță din Constanti-nopol că, după un raport al ministrului plenipotențiar bulgar, Sarafoff, se crede aci că Poarta a căzut de acord cu Bulgaria în privința construirii raccordului liniei ferate turco-bulgare, adică a liniei Kumanovo-Kiustendil, prin care se împlinește o veche dorință a Bulgariei.

Societatea căilor ferate orientale, va lua asupra-și construirea liniei.

Producția aurului în cursul ultimului an. Statistica arată că anul acest producția aurului în toată lumea a fost de 466 milioane adică maximul, de când lumea.

Inebunirea unui deputat austriac. Deputatul creștin-social și vice-primar în Amstetten, Georg Scheyhoffer, a fost victima unei soarte tragice în timpul călătoriei sale spre Italia. În localitatea Scheyhoffer începu să dea semne de alienație mintală. El trebui să fie readus la Amstetten.

Incident la înmormântarea unui socialist. Din Wildstein se anunță că acolo a murit cunoscutul socialist cizmarul Karl Hoyer. Scriitorul socialist Lehner a fost însărcinat de partidul socialist să țină la mormânt o cuvântare de adio. Preotul a protestat împotriva acestei intențiuni și declară că va ține el însuși cuvântarea. Totuși după ce preotul și-a terminat cuvântarea Lehner și-a ținut discursul pregătit în numele partidului socialist, terminând cu exclamația: „La nerevedere pentru vecinicie!“ Preotul a dat judecății pe Lehner pentru turburarea religiei.

Pentru tinerii meseriași. Subscrisul comitetă un ajutor de 100 cor. aceluși tânăr meseriaș, care, în scopul înmulțirii și desăvârșirii cunoștințelor sale, este hotărât să ia parte la vre-un curs de specialitate în străinătate.

Doritorul de a fi împărțit are să dovedească, că:

1. a absolvat cel puțin școalele primare și școala de ucenici cu rezultat bun;
2. dela timpul eliberării de calfă (sodal) este mereu în lucru și a dat dovezi de pricepere și hărnicie și a avut purtare bună;
3. e membru al „Reuniunii sodalilor români din Sibiu“ și că prin purtarea și munca sa a contribuit la înaintarea treburilor Reuniunii.

Cererile scrise de mâna petentului și adresate comitetului să se înainteze până la 7 martie n. 1912.

La acordarea ajutorului vor avea întâietate cei cu școli mai multe; cunoscătorii de mai multe limbi, apoi cari dispun de o sumă oarecare de bani fie din agoniseala proprie, fie dela părinți și cei cari vor dovedi, că sunt primiți, la vre-o școală sau la vre-un curs în străinătate. *Sibiu*, 5 februarie n. 1912. Comitetul „Reuniunii sodalilor români din Sibiu“. *Vic. Tordășianu*, prezident. *Stefan Duca*, notar.

O conferință a lui Nansen. Fritjof Nansen, celebrul explorator al polului arctic, a ținut la societatea regală de geografie din Londra o conferință despre descoperirea Americii.

Nansen a adus o mulțime de fapte foarte importante cari totuși erau necunoscute. După el, — lucrul e de altfel știut — cei dintâi cari au atins ținuturile Americii, au fost normanii în veacul al X-lea din era noastră. Acești îndrăzneți sunt pionierii cari luptă cu furia Oceanului și îl străbat în toate direcțiile, furând tainele apelor lui. Înainte de ei, navigația nu se făcea decât în jurul coastelor, de teama furiei valurilor. Marinarii mergeau din loc în loc și astfel nu se cunoștea decât o anumită linie de navigație. În afară de această linie domnea profundul întunec al necunoscutului.

Normanii puseră capăt acestei păreri sau mai bine zis acestei erori admise de toți savanții vremurilor vechi: Bărcile vikingilor colindară peste ape și învinseră furia valurilor, descoperind ținuturi noi. Islandezii, conduși de căpetenia lor, Vikingul *Eric cel Roșu*, ajunseră până în Groenlanda, unde fondară o colonie cam pe la finele veacului al X-lea. E probabil că alți exploratori, veniți după ei, duseră mai departe cercetările acestor îndrăzneți colindători ai mărilor.

Vechea literatură a Islandei atestă într'adevăr descoperirea acestor ținuturi, în cari n'a călcat vr'un alt european. Cântecile populare din epoca aceea pomenesc de atâtea ținuturi ca Huleland (țara pietrilor), Markland (țara pădurilor), Fundestundir (țara minunilor) și atâtea altele. E cert că nor-

manii au traversat oceanul cel dintâi și că ei au ajuns până în America. Nansen, în conferința sa a arătat lucrul acesta. După Erik cel roșu care a ajuns în Groenlanda, fiul său a dus mai departe cercetările și cu siguranță că el a fost cel dintâi care a ajuns în America. Și cu toate acestea n'a avut parte să se dea numele vr'unui ținut de-acolo după numele său, după cum n'a avut parte nici Columb să se dea noului continent numele său.

Falimentul unei bănci franceze. Firma de bancă Henrotte & Müller din Paris a încetat plățile. Falimentul acesta produce mare senzație la Bursă de oarece se vorbește de pasive de 30—50 milioane franci.

Parchetul a interogat pe cei doi bancheri. Totuși aceștia n'au fost arestați, de oarece e probabil că firma n'a încetat plățile din propria vină și e speranță ca, — fie și după un timp mai îndelungat — creditorii să reintre totuși în posesia banilor lor.

Banca crease mari întreprinderi industriale și financiare în Spania și Portugalia. În urma continenelor turburări din Portugalia și a grevelor generale actuale, cele trei sucursale din Portugalia ale firmei au încetat plățile, tărind astfel în catastrofă întreaga firmă.

Doi bănci pariziene sunt angajate în acest faliment cu mai multe milioane.

Apel către colectanții „Bibliotecii Poporale a Asociațiunii“. În anul trecut, după cum e știut, am fost siliți ca să retipărim cei dintâi trei numeri din „Biblioteca“. Aceasta s'a întâmplat numai din motivul, că unii domni colectanți au întârziat cu trimiterea listelor de abonament și astfel la tipărirea celor dintâi broșuri nu ne-am putut orienta asupra numărului abonaților. Dorim ca anul acesta să încunjurăm eventualele cheltuieli zadarnice împreunate cu retipărirea. De aceea rugăm cu insistență pe domni preoți, învățători și pe toți aceia, cărora li s'au trimis liste de abonament ca să binevoiască a ni-le retrimite cât mai grabă, ca să nu fim siliți a amâna din aceasta cauză prea mult timp tipărirea nr-ului 1 din anul acesta.

Totodată rugăm pe toți aceia, cari ne-au trimis deja abonamentul, să fie îngăduitori, căci nr. 1 îl vor primi mai târziu, numai în cursul lunii februarie. *Sibiu*, în 6 februarie n. 1912. — *Biroul Asociațiunii*.

Arestarea șefului poliției din Kiew. Colonelul Kuljatko, șeful poliției secrete din Kiew, a fost arestat și internat în fortăreața locală. Această arestare senzațională este în legătură cu procesul criminalului politic F. Pavliak, la care s'a găsit un act semnat de Kuljatko relativ la numirea lui Pavliak ca agent al poliției secrete din Kiew. Din acel act rezultă, că Pavliak făcea parte din poliția secretă, când s'a săvârșit atentatul asupra lui Stolypin.

Curs pentru pantofari și cismari. La școala de specialitate a pantofarilor din Sibiu se va ține pentru pantofarii și cismarii din provincie (cu locuința afară de din Sibiu) un curs de 5 luni care se începe la 5 februarie n. 1912 și se termină la sfârșitul lui iunie n. c. Instrucția, care se dă de tot gratuit, ține zilnic dela ora 7—12 a. m. și dela 2—6 după amiază.

Se predau următoarele obiecte: 1. cunoștințe pregătitoare din geometrie și aritmetică, încât acestea se recer la facerea desemnurilor de model; 2. studiu asupra piciorului, asupra materialului de lucru și despre luarea măsurii, și 3. purtarea contabilității industriale.

Hârția pentru desemn și hârția groasă (Pap-pendeckel), hârția de scris și revizitele de scris cum și cărțile de lipsă, se pun la dispoziție de către școală în mod gratuit; tot asemenea se pune la dispoziție locuința și pat gratuit. Afară de aceste favoruri, direcțiunea școlii împarte și câteva ajutoare între acei frecvenți născuți în Transilvania și fiind de confesiunea ortodoxă orientală, cari vor da dovezi de hărnicie și se vor distinge. La sfârșitul cursului participanții primesc atestate de frecventare.

Toți acei măestri și calfe, cari doresc să iee parte la curs, să-și înainteze rugărilor scrise cu mâna proprie, fără zăbavă la directorul Schuster Martin în Sibiu, strada Sag Nr. 29.

Atragere și din parte-ne luarea aminte asupra acestui curs.

Sibiu, 23 ianuarie n. 1912. „Comitetul Reuniunii sodalilor români din Sibiu“. *Vic. Tordășianu*, prezident. *Stefan Duca*, notar.

Vieța unui tun. Un ofițer din artileria italiană anume comandantul Ettore Wravetta publică în „Revista Nantice“ un studiu asupra duratei unui tun.

Tunurile de calibru de 305 milimetri cu o repeziune de tir de o tragere pe minut trebuie să fie lăsate de o parte după 100 trageri maximum.

Tunurile de 343 milimetri care trag o lovitură pe fiecare 80 de secunde maximum 80 de trageri trebuie scoase din cauză.

Piese de 356 care trag în fie-ce 90 de secunde o lovitură ajung până la cel mult 75 de trageri.

În sfârșit cele mai mari tunuri de câte 401 și 406 milimetri care la fiecare 110 sau 120 secunde au o tragere rezistă cel mai puțin adică abia au 65 de trageri.

După acest număr de focuri metalul se roade din cauza dilatărilor și a contractărilor în așa chip în cât trebuie să fi scos din uz.

Aici e vorba de praful de pușcă format pe baza nitroglicerinei care este în toate mărările afară de cea franceză.

Praful de pușcă francez bazat pe într'o celuloză numit praf. B. nu strică așa de ușor tunurile fiind mai domoală.

Dar ea are defectul că este mai puțin stabilă și din aceasta cauză se și aprinde mai ușor, fapt căruia se datoresc accidentele atât de primejdioase întâmplare cu mari unități franceze care au fost sfărmate de exploziile prafului și pierdute pentru marina republicei.

Ultimul dintre aceste accidente, încă proaspăt în inimile cetitorilor este cu cirasatul Liberté.

Convocare. P. T. domni membri fondatori ordinari și ajutători ai „Reuniunii învățătorilor români gr. or. din dieceza Caransebeșului“, aparținători „despărțământului Caransebeș“ precum și toți amicii școlii și doritori de înaintarea cauzelor noastre școlare, sunt pe această cale invitați a lua parte la prima adunare a despărțământului, ce se va ține joi în 2/15 februarie la 11 ore a. m. în școala de aplicație a „Institutului nostru pedagogic diecezan“, pe lângă următorul program:

Deschiderea adunării. „Ludovic-cel-mare“ prelegere practică din Istoria patriei ținută cu elevii din cl. V, elem. de inv. Ioan Popa Curescu. „Vipera“ prelegere practică din „Istoria naturală“, ținută cu elevii din cl. VI, elem. de prof. Sabin Evițian. Recenziune asupra prelegerilor ținute. Constatarea membrilor prezenți. Citirea circulariului. Raportul bibliotecarului. Raportul casarului. Înscrisura membrilor noi. Propuneri. Alegerea noului comitet. Definirea locului și timpului proximei adunări. Alegerea comisiunii pentru verificarea protocolului. Inchiderea adunării. Se observă, că membrii învățători cari nu vor participa la adunare vor fi pedepsiți conform regulamentului. *Caransebeș*, în 25 ianuarie 1912 v. *Ilie Orzescu*, președinte. *Pavel Jumanca*, m. p. notar.

Logodnă. *Mărioara Orjan* (Cizer) și d. dr. *Iustin Pop*, (Deva) logodiți. Sincere felicitări.

x Oferă albituri pentru mirese, lucrări proprii, în executare solidă și specială: Heim J. atelier special pentru albituri, Arad, Piața Libertății (Szabadság-tér) nr. 20.

Aviz! Fiecare român de bine, care ar fi lipsit de mașini agricole, motoare cu benzină ferării arme, etc., să cerceteze firma românească *Frații Burza din Arad*, (Borosbényi-tér). Sprijiniți pe Români!

x Atragere atențiunea stim. noștri cetitori asupra anunțului „Băncii Generale de Asigurare din Sibiu“. Fiind unica instituțiune românească de asigurare, recomandăm celor interesați, să-se adreseze aci în orice afaceri de asigurare, cu toată încrederea.

x Articoli de tombolă și pentru cadouri! n alegere uriasă, se află pe lângă prețurile celei uai ieftine la Fischer Simon Nagy Aruháza, Arad, Szabadság-tér No. 12.

Aviz. Un practicant de farmacie, cu ceva praxă, român, care cunoaște și limba maghiară află aplicare în farmacia mea, pe lângă leafă lunară bună.

Respectivul funcționând stabil, cu un asistent diplomat, se va împărții de o instruire excelentă. Oferte a se trimite la *Apoteca la „fântul Gheorghe“ în Oravicaabnya*.

x La firma **Kerpel Izaó** din Arad, să împrumută cărți de cetit, (să dau și în provincie) pentru 60 de volume să plătește pe lună 1 cor. 40. Pentru 180 de note de pian plătește pe lună 2 cor. 40.

x Grăbiți și cumpărați dela Korányi în piața Libertății, ghete, pălării și alți articoli de modă pe lângă prețuri enorm de ieftine, cari se vor vinde numai scurt timp.

Institutul financiar „**OPINCA**” în Gârbeu (Csáki-gorbó) (comit. Solnoc-Dobăca) al căruia bilanț se publică în numărul de față a „Românului” primește depuneri spre fructificare plătind interese după depuneri stabile: până la Cor. 1000.—5%, dela Cor. 1000—5000.—5½%, dela Cor. 5000.—în sus, precum pentru fondurile-bisericești și culturale 6%. Darea o solvește institutul.

Cel mai frumos cadou la orice ocaziuni pentru casele intelectualilor noștri dela orașe și sate. Sub titlul **Din cele trecute vremi**, însemnări despre începuturile graiului culturii și literaturii neamului românesc a apărut o foarte frumoasă carte de d. Virgil Onițiu, cunoscutul scriitor și director al liceului din Brașov.

Această carte scrisă pe înțelesul tuturor, tipărită în tipografia românească „Concordia” din Arad, — este o podoabă pentru orice bibliotecă și pe orice masă de salon. Prețul 2 coroane plus 20 bani porto poștal; pentru România 2 lei 50 bani. De vânzare la „**Librăria diecezană din Arad, strada Deák-Ferencz, nr. 33.**”

Cartea se găsește de vânzare și la autor în **Brașov (Brassó).**

— **Ziarul „Românul” și foaia populară „Poporul Român” se află de vânzare în București la librăria „Neamul Românesc” și la Mihail Vlad proprietarul chioșcului de cărți și ziare, — Calea Grivița.**

Pentru colaboratorii noștri. **Fiindcă scrisul pe ambele pagini ale foilor, pricinuesc greutăți și întâzieri la culegere, rugăm pe colaboratorii noștri să binevoiască a ne trimite manuscrisele, pe viitor, scrise numai pe câte una din pagini și cu cerneală...**

Bibliografie

A apărut:

Arta, Morala și Cultura de I. Volkelt, profesor universitar Lipsca, trad. autorizată de Horia Petra-Petrescu; prețul 45 fil. — Brașov, 1909, tipografia A. Mureșianu.

„**Vieța agricolă**”, revistă bilunară anul III nr. 2 cu următorul sumar: Societăți țărănești de agricultură. Maximilian Popovici. Necesitatea și modalitatea parcelării moșiilor de mână moartă. N. O. Popovi-Lupa. Imprejurări cu garduri vii, I. Hășeganu. În chestiunea sindicatelor agricole (o scrisoare), Redacția. Memoriul societății române de agricultură, Soc. Rom. de agric. Suprafața culturilor în 1911, Maximilian Rotaru, Târgul cerealelor, G. Christodorescu. Varietăți. Revista revistelor. București abonament 10 lei pe an. Pentru preoți, învățători și elevii școlilor de agricultură 6 lei pe an.

„ȘTII ROMÂNEȘTE?”

de Ion Gorun.

Acest volum, foarte folositor tuturor, costă 1 cor. 35 fil. La comanda dela 5 exemplare în sus se va socoti numai 1 cor. de exemplar; librăriilor se trimite și în comision. Cererile să se adreseze autorului, București, Calea Victoriei 107.

Redactor responsabil: **Atanasie Hălmăgian.**

GHEORGHE CIOROGARIU

MĂSTRU TÂMLAR.

LUGOJ, STRADA ATANASIOVICI No. 10.
(Casa proprie).

Își recomandă atelierul bine asortat cu materiale uscate. Întreprinde și execută tot felul de lucrări aparținător acestei branșe, aranjamente interne și lucru pentru edificii ori unde, și în ori ce stil, cu : : : prețuri moderate. : : :

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

NICOLAE GOGOL

Suflete moarte

(ROMAN)

Trad. de Senior

(23) — Urmare —

— Trebuie să cunoașteți cel puțin pe Manilof, zise Cicikof.
— Cine-i Manilof acesta?
— Un nobil, doamnă.
— Nu, eu n'am auzit nici odată de el, nu cunosc nici numele acesta.
— Ce vecini aveți dară?
— Babrof, Soinin. Kanapatof, Kharpakin, Frepakin, Pleșanof.
— Bogați, săraci?
— Bogați? nu, bogați; unul are douăzeci de suflete, un altul douăzeci și cinci, douăzeci și șase, un al treilea treizeci și ceva, să zicem... dar boeri de o sută de suflete, spre pildă! nu, n'avem nici macar unul.

Cicikof, la explicarea aceasta, recunosc că se găsește la marginea unui pustiu.

— E oare mult de aici la oraș! zise el.

— Sunt șezeci de verste bune. Dar, vezi, tare îmi pare rău, că n'am ceva să vă dau de cină. Haide, tătucă, n'ai voi să iai un ceai?

— Mulțumesc, mulțumesc, mămucă; n'am trebuință decât de un pat.

— În adevăr, după un drum ca acesta, nu e un leac mai bun ca somnul. Poftim, divanul acesta are să-ți slujască bine, nu-i așa? Hei, Fetinia, adă o saltea, perne, cearșafuri și o plapomă. Vai! ce vreme, domnule! Dumnezeu să ferească! și ce tunete! Toată noaptea am ținut lumânări aprinse înaintea icoanei. Vai, domnule dragă, uite pe spate și pe o parte și pe alta ești numai noroi, unde Dumnezeu, te-ai putut tăvăli așa?

— Ba mulțumesc lui Dumnezeu, că-i numai atât; puteam foarte bine să-mi frâng coastele.

— Ah, dragă doamnă, câte mai pățește omul! Dar ar trebui să te frece puțin pe șale, nu-i așa?

— Mulțumesc, mulțumesc, nu vă tulburați de loc; spuneți numai servitoarei să-mi svante și să-mi curețe bine hainele.

— Auzi tu, Fetimia, zise doamna, adrsându-se către femeea, care eșise cu un felinar în mână, înaintea ușii, și care târâse deja saltea, o pusese pe divan și o bătuse așa de bine încât toate perinele erau acoperite cu fulgi. Ai să iei paltonul și pantalonii domnului, ascultă-mă bine, ai să le svanți la un focșor de nuele, cum făceam pentru hainele bietului meu răposat, Dumnezeu să-l odihnească! Și apoi le vei freca și le vei bate înțelegi tu?

— Da, Doamnă, zise Fetinia, întinzând cearșaful peste saltea și îngrămădind perinele.

— Așa, iată și patul ți-e gata, zise doamna; adio, tătucă, îți poftesc somn ușor. Dar nu cumva

ai lipsă de ceva? Poate ești obicinuit, tătucă, să te gădile la tăpile picioarelor. Răposatul nu putea adormi nici odată fără asta.

Călătorul refuză în termeni politicoși.

Doamna se îndepărtă; el putu în sfârșit, să-și desbrace toate hainele, și, după ce încredință Fetiniei toate: vestminte de deasupra, de desupt, de sus și de jos, el răsuffă. Fetinia, încărcată cu hainele, își imită stăpâna, poftind noapte bună călătorului și părâsi odaia.

Rămas singur, el aruncă o privire plină de mulțumire la patul său, care se înălța aproape până în tavan. Sunt, uneori, tavanuri foarte joase la țară, și, de altfel, Fetinia se pricepea foarte bine să înalțe un pat de puf.

Când, cu ajutorul unui scaun, pătrunse în așternutul ospitalier, movila, cedând sub el, părea că are de gând să coboare până la podeală, iar fulgii alungați, prin apăsare, dintr'o pernă slab încheiată, sburară în toate colțurile odăii. El stânse lampa, se acoperi cu o pănură de Persia, și ghemuindu-se sub ea în voia lui, — adormi numai decât.

Era acuma, după obiceiul dela țară, destul de târziu, când se deșteptă Cicikof.

Soarele își arunca razele pe fereastră, drept asupra ochilor lui, iar muștele, cari aseară dormeau ținute pe ziduri și pe tavan, năpădiră pe întrecute asupra lui.

(Va urma.)

Dr. Brutus Macaveiu

medic univ. specialist în morburile femești ord. 9—11, d. a. 3—5.

Timișoara, Koskuth-tér Nr. 2, etaj. 2.

Telefon Nr. 11—68.

Dr. ȘTEFAN TAMAȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

ANUNȚURI

se primesc cu prețuri moderate la administrația ziarului „Românul”.

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate cel mai modern.

Supraveghiere medicală continuă (constantă).
Birou central, stabiliment medical:

Budapasta, **Bulevardul Ferencz-körut 29.**

Director-șef: **Dr. A. Cozmuța.**
Consultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.
Telefon 88—99.

O rugare modestă, care nu vă costă nici o oboesală dar Administrației noastre fi poate fi de mare folos. Administrația noastră roagă pe toți ceice târguiesc și comandă din articolele anunțate în foaia noastră, — să amintească că firma a cetit-o în ziarul „Românul”.

„CRIȘANA“, institut de credit și de economii societate pe acții în Brad.

Concurs.

Subserisa direcțiune deschide prin aceasta concurs pentru ocuparea unui

post de practicant

la filiala sa din Hălmagiu (Nagyhalmagy) comit. Aradului, sub următoarele condițiuni:

Recurenții să fie absolvenți de școală comercială superioară, să cunoască limba maghiară în scris și vorbit, eventual și cea germană. Cei cu praxă și cu serviciul militar îndeplinit vor fi preferiți.

Salar anual: 840 coroane, plătit în rate lunare, afară de aceasta încă 15% după acest salar ca adaus de scumpete și tantiemă statuară (pe anul 1911 circa 170 coroane).

Postul va fi a se ocupa, dacă e posibil imediat, mai târziu însă la 1 Aprilie n. 1912.

Terminul concursului e până în 25 Februarie 1912. n.

Direcțiunea.

Noutăți igienice de gumă și bășică de pește.

Specialitate preservativă fabricat veritabil francez și american în pachete originale.

Recomandată de medicii!

Garanță.

Nou!

„Fatime“ I și II calit. Prețul 1 duzină 6 și 8 coroane.

„Semiramis“ I și II calit. Prețul 1 duzină 10 și 12 coroane.

Ambele feluri de preservative sunt cele mai excelente produse din această specialitate și se pot procura exclusiv la mine.

NOU! „Auto vaginal spray“ **NOU!**

Cel mai sigur și mai practic mijloc de prezervare a veacului nostru. Prețul per bucată **15 cor.**

Se trimete direct prin fabrica de instrumente medicale și articole de gumă

KELETI I. Budapest, IV.,

Koronaherceg - utca 17. Prov.

Cereți gratuit și francat preaiinteresantul meu cel mai nou preț curent ilustrat cu peste 3000 de ilustrațiuni.

Fondat 1878.

Telefon 13—76.

Mijlocitori se caută în fiecare oraș cu proviziune considerabilă.

Oleul de urechi

al renumitului medic fizician și de stat major Dr. G. Schmidt, vindecă în scurt timp și temeinic asurzirea, curgerea și vijeltura de urechi, auzul greu chiar și în cele mai grele cazuri. O sticlă 4 cor. Comande la apoteca „Salvator-Apotheke“ în Stapar.

Pentru sezonul de toamnă și iarnă!

:: Recomand magazinul meu bogat asortat în :: pălării de bărbați, albituri, cravate și mițe.

Mare asortiment de pălării de băieți pe lângă prețuri fixate. Totdeauna recomand

≡ atelierul meu de blănărie ≡

pentru toate lucrările ce cad în branșa aceasta pe lângă serviciul cel mai prompt.

Cu stimă:

IOAN BĂLINT „JÁNOS“
Timișoara-Fabric. Palatul orașului.

KOHN JAKAB

VĂPSITOR ȘI ZUGRAV.

ARAD, STR. WEITZER-JÁNOS 17.

ANGAJEAZĂ ORICE LUCRARE DE SPECIALITATE. EXECUȚIE SOLIDĂ CU PREȚURI SCĂZUTE. LUCRĂRI PENTRU PROVINCIE SE EXECUTĂ PROMT ȘI ELEGANT.

REDUCERE COLOSALĂ ÎN PREȚ

PENTRU ANUL-NOU. DACĂ VOIEȘTI SĂ CUMPERI IEFTIN, CERCETEAZĂ NUMAI DECÂT MAGAZINUL PENTRU PARDISEIE DE DAME A LUI

SCHWARTZBERGER MANÓ

ARAD, STR. VÓSÖSMARTY Nr. 3.

UNDE POTI CUMPARA PE LÂNGĂ PREȚURILE CELE MAI IEFTINE PARDISEIE PENTRU DAME ȘI COPIL, DUPĂ MODA CEA MAI NOUĂ, PRECUM ȘI ALTE ARTICOLE DE BLĂNĂRIE.

GYAPJAS LAJOS

măestru zidar diplomat

ARAD, str. Illés nr. 38.

(Casa proprie).

Primește ori-ce lucrări : în branșa aceasta. :

Face și execută planuri de zidiri pe lângă prețurile cele mai moderate.

PRIMA FABRICĂ de MOBILĂ în VĂRȘET LEONH. SCHULZ

PROPRIETAR:

Văduva HUGO APFELBAUM

CEL MAI MARE DEPOSIT DE MOBILĂ ÎN UNGARIA DE SUD.

CALITATE PRIMĂ! — PRODUCERI PROPRII PREȚURI MODERATE.

VĂRȘET STR. KUDRITZER

No. 11 și 16.

(TÂRGUL LEMNELOR). — ÎNTEMEIATĂ LA 1865.

Cafea și Tea

Extras din Catalogul lui Kotányi János:

Cafea brută:

Jamaica 1/2 Klgr.	Cor. 1.60
Portorico 1/2 "	" 1.90
Cuba 1/2 "	" 2.—
Iava aur "	" 1.70

Cafea prăjită:

(În prăjitoria electrică proprie).

Calitate bună 1/2 Klgr.	Cor. 1.90
Calitate fină 1/3 "	" 2.20
Mixtură foarte fină (Cuba, Aur, Menado, Moecca) 1/2 Klgr.	" 2.60

Tea:

Rămășițe de tea 1/2 Klgr.	Cor. 2.50
Tea de Congo 1/2 "	" 3.—
Mixtură pentru familie 1/2 Klgr.	" 5.—
Tea imperială foarte fină 1/2 Klgr.	" 6.—
Tea Ceylon foarte aromatică 1/3 "	" 7.—
Mixtură excelentă de prăjituri pentru tea 1/2 Klgr.	" —80

Rum:

1 litru rum pentru tea de familie	Cor. 1.90
1 litru rum fin de Brazilia	" 2.40
1 sticlă 1/10 rum de Jamaica	" 3.50

Renumitul „ARDEIU KOTÁNYI“ se vinde în cutii originale.

Kotányi János,

mare comerciant de cafea și tea.

(Seghedin, Budapesta, Viena, Döbling, Berlin, Abazia) și

Arad, József-főherceg-ut Nr. 3

în edificiul băncii „Arad-Csanádi Takarékpénztár).

(Nr. telefonului 809).

Brânză săcuiască desert

veritabilitate garantată (specialitate).

Brânză de prima calitate în burduf și vană ::

oferă fabrica de brânză de oaie din Ardeal

CAROL ALBRECHT
NAGYSZEBEN, Burgergasse 13—15

Listă de prețuri și modele gratuit și franco.

La tipografia „CONCORDIA“ din Arad, strada
Zrinyi nr. 11a se află de vânzare frumosul ro-
man, scris de marele filo-român BJÖRNSTJERNE
::: BJÖRNSON :::

„MARY“

Traducere liberă de HOREA PETRA-PETRESCU.

Prețul unui exemplar 1 cor. + 10 fileri porto.
La comande de 10 exemplare se expediază
franco. :: Pentru România și străinătate
1.20 Lei + 20 bani porto.

Dacă suferi în dureri de stomac,

dacă ești lipsit de apetit, dacă ți-e rea mistuirea
sau dacă ai dureri cari provin din aseasta, cum
sunt dureri de dinți, sgârciuri, arsuri, apăsare
în stomac, iritație de vomare, greață, răgăieli, etc.
folosește:

**Purgativul de fiere (epehajtó) de
Rozsnyai,**

care e cel mai bun mijloc pentru vindecare în
vreme scurtă, chiar și în cele mai neglijate cazuri
de boală.

O sticlă costă 40 fileri; o duzină 4 coroane
80 fileri.

Se capătă la singurul preparator

Farmacia

ROZSNYAY M.

A R A D.

Nr. Telefonului la fabrică 423.

FABRICĂ PENTRU MATRAȚE MOBILE DE FIER ȘI ARAMĂ.

Recomandăm Onor. public
mobilele noastre de **fier și aramă,**
fabricate proprii, executate excelent.

Madrațe cu ramă de fier sau de lemn, în orice
măsură, executare solidă.

Efectuim orice reparări, precum și vâpsirea mobilelor de fier.

FABRICA: ATELIER:
ARAD, STR. AULICH LAJOS Nr. 14. | ÎN STR. JÓZSEF-FÓHERCZG Nr. 7.

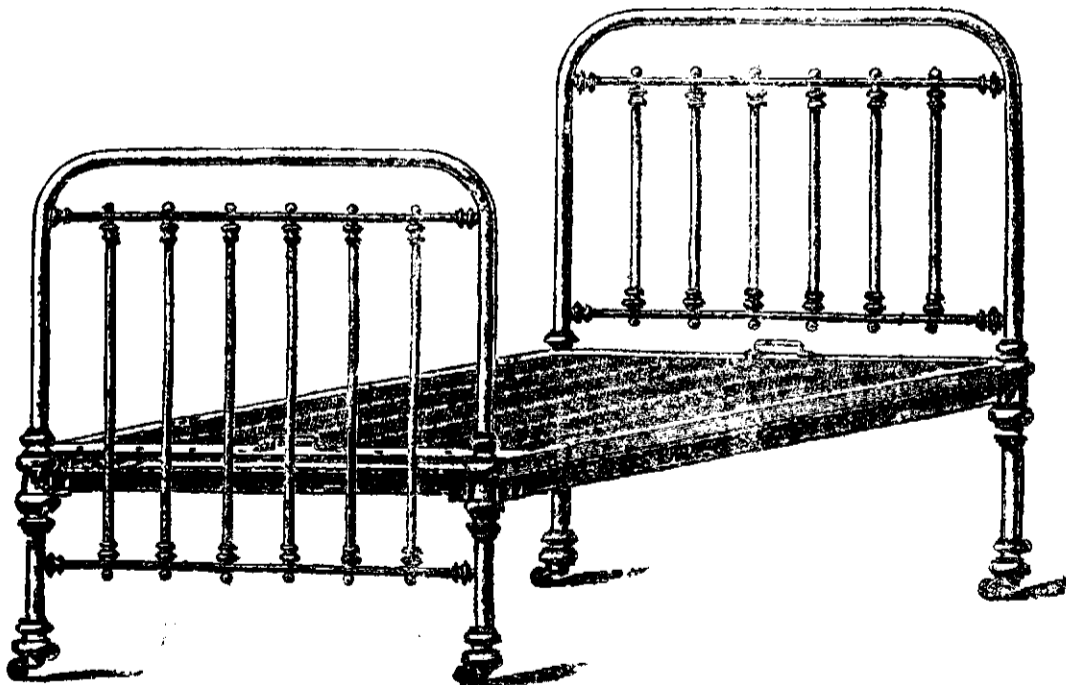
Prețurent trimitem la cerere gratis și franco.
(Telefon Nr. 423). — Rugând binevoitoarele comande, semnăm

Cu stimă:

FRĂȚII FLEISCHER.

Tot aci se primesc învățacei din casă bună, cu
plată, pentru atelierul de lăcătușerie și lustruire.

Nr. Telefonului la atelier 183.

FONDAT ÎN ANUL 1893.

In grădina de iarnă a „Hote-
lului Central“ condusă în spirit modern gă-
sește Onor. Public beuturi
și bucătăria care indestulește cele mai delicioase
drotensiuini. După teatru cină caldă.

Pentru cununii și bancheturi săli separate. Zilnic taraf de țigani
de primul rang. In cafenea după teatru cină exquisit.

Cu deosebită stimă:

AUGUSTIN CSERMÁK

h o t e l i e r.

ARSENALUL ARMATEI.

11073/24 Ian. 1912.

PUBLICAȚIUNE.

Deoarece la licitația din ziua de 17 Ianuarie 1912 nu s'au obținut prețuri avantajoase, se aduce la cunoștința amatorilor că în ziua de 16 Februarie 1912 la orele 9 dimineața se va ține o nouă licitație în localul acestui stabiliment pentru aprovizionarea cu următoarele serii de materiale:

SERIA I-a.

57800 kgr.	bare de oțel pentru corpuri de șrapnele de 154 mm.
126410	Idem, idem de 88 m/m.
84200	" " pentru corpuri de obuze de 85 m/m.
4800	" " diafragme de șrapnele de 66 m/m.
5000	" " capace " " " 60 "
20310	" " " " " " " 55 "
8470	" " " " " " " 45 "
11530	" " " " " " " 44 "
2250	" " " " " " " 28 "
1500	" " " " " " " 25, 5 m/m.
4270	" " " " " " " 23, 5 m/m.
200	" " " " " " " 3, 5 m/m.
400	" " " " " " " 18, 5 m/m.
55	" Sârmă de oțel de 2 m/m.
50	" Bande de oțel albit pentru ace de 2×1 m/m.

SERIA II-a.

2950 kgr.	drugi de alamă presabilă numită „Delta” de 41 m/m.
6670	Idem de 36 m/m.
16560	" " " 33 "
3700	" " " 32. 5 "
1580	" " " 32 "
3610	" " " 30 "
18350	" " " 29 "
900	" " " 20.5 "
475	" " " 16 "
2950	" " " 15.5 "
175	" " " 13 "
610	" " " 12 "

SERIA III-a.

36 kgr.	sârmă de alamă obișnuită de 7, 1 m/m.
160	Idem de 4. 5 m/m.
90	" " de 3 m/m.
80	" " de 2. 5 m/m.
100	" " pentru arc spiral de 1 m/m.
305	" " obișnuită de 7 5 m/m.

SERIA IV-a.

196 kgr.	tablă de alamă de 4 m/m. grosime.
196	Idem de 3. 2 m/m. grosime.
45	" " " 0. 5 " " "
12	" " " 5. 1 " " "
30	bande de alamă pentru arcuri de siguranță de 62×0, 55.
25	idem de 45×0. 52 m/m.
135	" " de 30×0. 6 m/m.
135	" " de 27×0. 6 " " "
240	" " obișnuită de 40×0, 5 m/m.
30	" " " " 13×0, 5 " " "
15	" " " " 11×4, 5 " " "
45	" " pentru arc de siguranță de 22×0, 6 m/m.
20	" sârmă de pakfong de 6 m/m.

SERIA V-a.

5580 kgr.	țevă de alamă presabilă numită Delta de 62×48 m/m.
600	idem din alamă obișnuită de 14, 5×10, 8 m/m.
1515	" " de 11×9 m/m.

SERIA VI-a.

4030 kgr.	țevă de aramă fără sudură de 82×74, 5 m/m.
1450	brăuri de aramă de 12×7 m/m și raza de 14 m/m.

Doritorii de a lua parte la această licitație, pot vedea condițiunile caetului de sarcine și cere orice informațiuni la Arsenalul de Construcții în fiecare zi de lucru între orele 9—11 dim.

Licitația se va ține în conformitate cu art. 72—83 din legea comptabilității publice, cu oferte închise și sigilate, având pe plic mențiunea: „Ofertă pentru Seria...” și însoțite de o garanță provizorie de 10% din valoarea ofertei în recipisa Casei de Depuneri și Consemnațiuni fără de care oferta se va considera ca nulă și neavenită.

Se vor considera ca nule și neavenite ofertele ce ar fi trimise prin postă sau care vor fi depuse de persoane ce nu vor poseda procură în regulă conform caetului de sarcine, din partea fabricelor sau a caselor ce reprezintă, precum și ofertele ce ar conține alte condițiuni decât cele prevăzute în caetul de sarcine.

Supra-oferte nu se primesc, conform art. 78 din legea comptabilității publice și art. 11 din caetul de sarcine.

Ofertele având prețul unitar și total pentru fiecare fel de material în parte, se vor socoti franco de orice spese la magazia de recepție a Arsenalului, fără vamă.

Ofertele vor fi făcute pentru fiecare serie a parte și vor cuprinde toate materialele prevăzute în seria ofertată.

Garanțiile și sumele de bani ce concurenții au de primit dela Direcția Arsenalului pentru alte furnituri, nu pot fi afectate drept garanție la această licitație.

Directorul Arsenalului Lt.-colonel: **SOLIA.**

Desfacere de
prăvălie
concesionată

Hoffmann
≡ Sándor

ARAD, (Palatul teatrului).

Toată marfa din ma-
gazinul meu voi vin-
de-o cu prețul de
cumpărare, unii arti-
coli chiar și sub acest
preț. Să oferă deci

cel mai bun prilej
pentru a târgui ieftin.

Paltoane-raglan lungi, pentru
dame cu guler de blană, acum
costă numai 19 florini, prețul de
odinioară a fost 35 florini.

Căciule de blană nutria, negre,
pentru copii, acum numai 1 fl. 90
cr. odinioară a fost 2 fl. 50 cr.

La mine se pot afla lucruri dela
„Wiener Schossfabrik” cu prețuri
originale de fabrică, rochii fru-
moase în orice culoare 2 fl. 25 cr.,
mai fine dela 4 fl. 50—5 fl.

Albituri pentru femei, parcheturi,
pânze, postavuri, dantele și articole
de lux pe lângă prețuri enorm de
ieftine.

Cămeși femești brodate: 1 fl. 65
cr.; calitate mai bună 2 fl. 25 cr.
și 2 fl. 60 cr. Un val de pânze de
30 cote 6 fl., calitate mai bună 7 fl.
50 cr.;

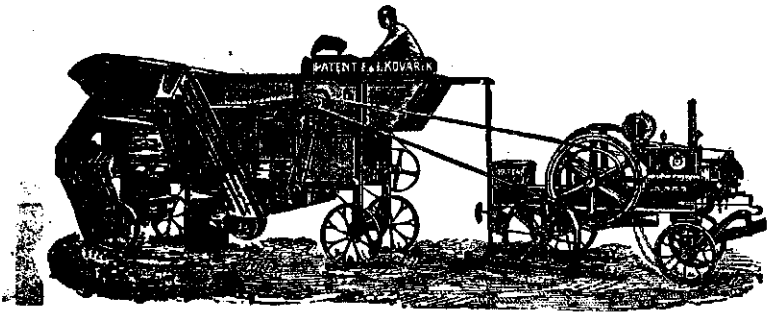
Un carnis (sustinator de perdea)
frumos de aramă 1 fl. 75 cr., mai
fin masiv 2 fl. 50 cr.

Un vitrage (sustinatoare de per-
dea la ușă) de aramă 15 cr.

Resturi de șifoane și pânze în preț
de jumătate.

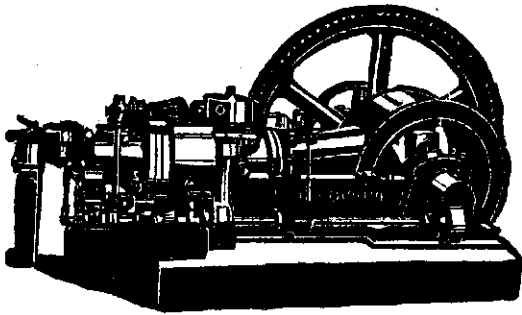
Rog priviți galantarele mele

Fabricat de primul rang.

Chezășie pentru funcțiune sigură.

Cel mai nou sistem de mașini de treerat cu abur sau motor, construcție patentă.

Motoare cu olei brut și motoare sugătoare cu gaz, presiune mare, sistem Diesel.

Despărțământ pentru tot felul de mașini agronomice. Mașini de abur, de treerat, secerat, cosăt, sămănat etc. în cea mai solidă executare.

Kovárik F. és J.

prossnitzzi gép- és motorgyár r.-társ. fióktelepe.

Budapest, V., Szabadság-tér. Nr. 14.

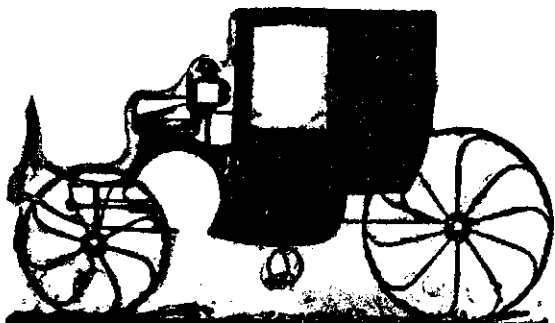
Kováts és Thomay

fauri și fabricantii de trăsuri

Arad, Strada Kossuth Nr. 2.

Avem onoare a recomanda atelierul nostru cu renume bun de

făurit și fabrică de trăsuri.

După cunoștințe de 7 ani câștigate în fabrica Kölber Testvérek, furnizorii curții regale, ne-am așezat aici și suntem în poziția a satisface celor mai mari recerințe. Pregătim trăsuri nouă în orice execuție, asemenea facem reparaturi pe lângă prețuri convenabile.

Depozit de trăsuri gata.

Catalog gratis și franco.

Cu deosebită stimă:

Kováts și Thomay,
faur și fabricant de trăsuri.

Arme de vânătoare

sistem Novotny,

Revolvere

sistem

Frommer, Browning, Steyr-Pieper.

Floberte și pistoale, gramofone de tot soiul, violine, flaute, tamburine, ghitare, cimbale, citere, harmonice. Binoculi și ochiane originale franceze, ochiane cu prisme sistemul cel mai nou, aparate de fotografiat, candelabre, mobile de aramă, dulapuri de gheață, căhale, cuptoare, aparate moderne de ras, jamantane de piele veritabilă, non plus ultra în eleganță și durabilitate de toată mărimea, jente de mână, precum și **tot felul de articole de sport** cu prețurile cele mai ieftine și de calitatea cea mai excelentă

se pot cumpăra pe rate lunare minimale

în conturent semestral sau anual dela

„GENTRY“

Societate pe acții pentru mărfuri comerciale și articole de sport.

BUDAPESTA VII. Bulevardul Elisabeta No. 48.

Scrieți românește!

Liste de prețuri trimitem gratis și franco oricui despre oricare articol.

Capital social Cor. 1.200.000.

Telefon Nr. 188.

Post sparcassa ung. 29,349.

Banca generală de asigurare

societate pe acții în Sibiu—Nagyszeben.

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii: PARTENIU COSMA,

directorul executiv al „Albinei” și prezidentul „Solidarității”.

„Banca generală de asigurare” face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijlocește: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare”
: le face în condițiunile cele mai favorabile. :

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbății de încredere ai societății. — Prospekte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat. — Persoanele cunoscute ca acvizitori buni și cu legături — pot fi primite oricând în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare” dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire că aceste afari sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cel interesat să se adreseze cu încredere la:

„Banca gener. de asigurare”

Sibiu—Nagyszeben. (Edificiul „Albinei”).

„OPINCA“

reuniune de păstrare și credit ca însoțire în Ciachigâr bou.

Convocare.

Domnii membrii ai reuniunii de păstrare și credit „OPINCA“ ca însoțire în Ciachigâr bou, în sensul §-lui 19 din statute se convoacă la

I-a adunare generală ordinară,

care se va ține în Ciachigâr bou la 21 Februarie st. n. 1912 la 9 ore a. m. în localul însoțirii.

O B I E C T E :

1. Constituirea adunării.
2. Raportul anual al direcțiunii, al comitetului de supraveghiere, statorirea bilanțului pe anul 1911 și darea absoluturului direcțiunii și comitetului.
3. Distribuirea profitului net.
4. Fixarea împrumutului de reescont.
5. Intregirea direcțiunii prin alegerea a doi asesori, sau modificarea statutelor.

6. Alegerea comitetului de supraveghiere cu mandat de trei ani.
7. Statorirea marcelor de prezență.
8. Decis referitor la părțile fundamentale nesolvite.
9. Propuneri.

Gâr bou—Csákigorbó, 3 Ianuarie 1912.

Iovian Andrei, m. p.
prezidentul însoțirii.

ACTIVA. CONTUL BILANȚ cu 31 Decembrie 1911. PASIVA.

Cassa		4312 35	Capital în părți fundamentale	17495 —
Cambii :			Depuneri	11347 50
cambii personale	71556 —		Reescont	102000 —
cambii cu acop. hip.	57528 —	129084 —	Depozite de cassă	441 65
Interese de reescont anticipate		1707 94	Creditori	529 80
Spese de fondare	964 06		Interese transitoare	3581 43
amortizare	464 06	500 —	Profit net	808 91
Mobilier	672 70			
amortizare	72 70	600 —		
		136204 29		136204 29

DEBIT. CONTUL PERDERE și PROFIT. CREDIT.

Interese :			Interese	4739 56
de depuneri	265 17		Provizii și diverse încasări	2909 32
de reescont	3712 25	4400 72	Taxă de înscriere	1002 —
dnpă părți fundamentale	423 30			
Contribuție de interese de depuneri		26 51		
Chirie		450 —		
Salare		869 94		
Diurne		1180 —		
Diverse spese de birou		378 04		
Amortizări :				
din spese de fondare	464 06	536 76		
din mobilier	72 70			
Profit net		808 91		
		8650 88		8650 88

Ciachigâr bou, la 31 Decembrie 1911,

Victor Topan, m. p.
contabil.

DIRECȚIUNEA :

Iovian Andrei m. p.
președinte.

Dr. Victor Gaël m. p.
vice președ.

Ioan Mihali m. p.

Iulu Popp m. p.

Victor Varga m. p.
casier

Augustin David m. p.

Eugen Balint m. p.

Valeriu Groza m. p.

Ilie Șerban m. p.

Alexandru Aluș m. p.

COMITETUL DE SUPRAVEGHIERE :

Subsemnatul comitet am examinat conturile prezente și le-am aflat exacte.

Nicolau Popoviciu m. p.
președinte.

Ioan Rus m. p.

Victor Popp m. p.

Maței Ciulean m. p.

NEUMANN M.

CROITOR DE BĂRBAȚI.

COSTUME DE FRAC, SMO-
CHING, REDINGOT ȘI JA-
CHET, GATA SAU DUPĂ
MĂSURA IN EXECUTARE
: NEESCEPTIONABILĂ. :

Furnisorul curții cesare și regale și al camerei, depozit de haine pentru bărbați, copii și fetițe în

ARAD.

CAFEA

permanent proaspăt prăjită.

TEA

din cele mai bune soiuri.

RUM

În sticle originale și propriu umplute se află
numai la

„ATLANTICA“ IMPORT DE CAFEA
ȘI TEA.

ARAD, Bulevardul Andrásy Nr. 20.

(Telefon Nr. 609).

Cereți și
răspândiți
„ROMÂNUL“ și
„POPORUL ROMÂN“
pretutindeni!

Nu numai pentru publicul din loc dar și pentru cel din provincie este de însemnătate dacă își cumpără cele trebuincioase din

prăvălia de dantele (Csipke áruház)

din strada Asztalos Sándor nr. 4, pentru că a sosit marfa de iarnă și o vinde pe un preț foarte ieftin:

Rugăm a ceti prețurile mai jos însemnate.

Mănuși de lână curată pentru bărbați și femei 35 cr.	Cămăși trico, jaeger, pentru bărbați și femei . . . . . 90 cr.
Mănuși de lână curată pentru copii, vârgate sau albe . . . . . 20 cr.	Ismene trico, jaeger, pentru bărbați și femei 80 cr.
Ciorapi pentru femei, jaeger, vârgați sau albi 45 cr.	Trico pentru copii, jaeger . . . . . 50 cr.
Ciorapi pentru femei, împlețiți . . . . . 25 cr.	Blouse flanel . . . . . 75 cr.
Gamasch de lână pentru copii . . . . . 45 cr.	Neglige flanel . . . . . 2.70 cr.
Mănuși glacé căptușite pentru femei . . . . . 75 cr.	Blouse din materie . . . . . 1.20 cr.

Mare deposit în
dantele spre ales!

Cămăși pentru copii R. chiffon 85 cr.
Cămăși pentru copii zephir colorat 85 cr.
Cămăși pentru bărbați R. R. chiffon 99 cr.
Cămăși de noapte pentru bărbați 1 fl. 20 cr.
Cămăși pentru femei R. Chiffon 75 cr.
Ismene pentru femei R. chiffon 74 cr.
Jipon de klott cu crețe duble 1 fl. 50 cr.
Jipon de mătase 3 fl. 75 cr.

Taft de mătase 70 cr.
Blouse de mătase vârgate 70 cr.
Plolare pentru bărbați și femei 1 fl. 20
Cămăși pentru fetițe R. chiffon 48—65 cr.
Batiste, duzina cu 58—120 cr.
Gulere numai 7 cr. bucata
Mangete părechea 6—8 cr.
Congre lucru de mână 1 fl. 25 cr.

Dantelă metru dela 1 cor. în sus
Pânză de dantelă dela 25 cr.
Gulere de dantelă 50 cor.
Cravate pentru bărbați 10 cr.
Mănuși glacé obicnulte 58—85 cr.
Mănuși glacé albe lungi 1 fl. 50 cr.
Ciorapi pentru femei 39 cr.
Bretele 30 cr.

Mare deposit în
dantele spre ales!

Acestor prețuri corespunde calitate bună și trainică.

Afară de acestea au sosit în mare cantitate cârpe de berlin împletite, cârpe nimalaia, gilețe împletite, gamasch împlețiți și trico pentru femei, paltoane, caraciil pentru copii, Șaluri împletite de mătase. Broderii fine elvețiene. Perdele, aceporințe de pat tüll, corsete reform. Surțe de luster și clott.

Covoare linoleum. Albituri fine pentru femei. ș. a. ș. a.

Prețuri surprinzător de eftine!

Prețuri surprinzător de eftine!

Rugăm pe p. t. public cumpărător a se convinge de eftinătatea prețurilor.

Cu stimă: **Csipke Aruház.**